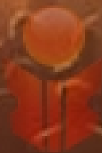
YAŞANMIŞ ÖRNEKLERİYLE

ARADIĞIMIZ İSLÂM

Ahmed Şahin

Yaşanmış Örnekleriyle
ARADIĞIMIZ İSLÂM
Ahmed ŞAHİN

YAŞANMIŞ ÖRNEKLERİYLE

ARADIĞIMIZ İSLÂM

Ahmed Şahin

ARADIĞIMIZ İSLÂM

Editör
İsmail KAYAR

Görsel Yönetmen
Engin ÇİFTÇİ

Kapak
İhsan DEMİRHAN

Sayfa Düzeni
Necmi TOPAL

ISBN
978-975-278-253-2

Yayın Numarası
482

Basım Yeri ve Yılı
Çağlayan Matbaası
Sarnıç Yolu Üzeri No: 7 Gaziemir/İZMİR
Tel: (0232) 252 20 96
Nisan 2008

Genel Dağıtım
Gökkuşağı Pazarlama ve Dağıtım
Merkez Mah. Soğuksu Cad. No: 31 Tek-Er İş Merkezi
Mahmutbey/İSTANBUL
Tel: (0212) 410 50 60 Faks: (0212) 445 84 64

Işık Yayınları
Emniyet Mahallesi Huzur Sokak No: 5
34676 Üsküdar/İSTANBUL
Tel: (0216) 318 42 88 Faks: (0216) 318 52 20
www.isikyayinlari.com

İÇİNDEKİLER

“Bir yerde adalet varsa her şey var demektir.
Yok olsa bile adalet sayesinde var olur.
Bir yerde adalet yoksa hiçbir şey yok demektir.
Var olsa bile adaletsizlik yüzünden yok olacaktır.”

ÖNSÖZ

Yaşanmış Örnekleriyle Aradığımız İslâm

Kıymetli okurlarım!

Başlıktan da anlaşılacağı üzere elinizdeki bu kitapta örneksiz iddia yoktur. Ne yazılmışsa mutlaka geçmişte yaşanmış güzel örnekleri sıralanmış, ne iddia edilmişse hemen tarihteki hayret uyandıran misalleri gösterilmiştir.

Kısacası, yaşanmış örnekler, uygulanmış olaylar bir bir sıralanarak takdim edilmiştir takdir ve tasviplerinize.

Bundan dolayı diyorum ki, bu kitaptaki olayları okurken sevincinizden sanki kabaracak, mutluluğunuzdan uçacak gibi olup ayağa kalkacak:

– Evet ben de böyle yaşanacağını düşünüyordum İslâm'ın.. demekten kendinizi alamayacaksınız.

Yani, yaşanmış İslâm'dan yaşayacağınız İslâm'a karşı sevgi ve bağlılığınızın arttığını hissedeceksiniz... Tabii ki okuduğunuz ibretli olaylar, hikmetli hadiseler sebebiyle.

Misal olsun diye bir iki örnek özetleyeyim izin verirseniz.

***

Halkın yemediğini yemeyen, giymediğini giymeyen Allah Resûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem), miskin derecesindeki en alt yoksul sınıflara ne pahasına olursa olsun yardım ederken verecek bir şeyinin kalmadığı günlerde yoksula:

– Çarşıya git, ihtiyaçlarını satın al, borcunu bana yazdır! Mal senin, borç benimdir! dediğini ibretle okuyacak, hayretle tefekkür edeceksiniz.

Günümüzde kurulduğunu sandığınız Evrensel İnsan Hakları Mahkemesi'nin tâ o günlerde kurulduğunu, halife Hazreti Ömer'in bir Yahudiyle yan yana eşit şekilde muhakeme edildiğini, hatta halifenin davayı kaybedip Yahudi'nin kazandığını, sonunda bu adalete hayran kalan Yahudi'nin hemen orada Müslüman olduğunu da ibretle okuyacaksınız.

***

Hayatın her safhasına ait sosyal adaletin kurulduğunu, yoksul yaşlılara maaş bağlandığını, beden özürlülere yardımcı hizmetçiler tayin edildiğini, doğum yapan yoksul ailelere çocuk yardımı yapıldığını da takdirle okuyacak, hayranlıkla tefekkür ederken söylenmekten kendinizi alamayacak da diyeceksiniz ki:

– Geçmişte yaşanmış İslâm ne güzel, onu hakkıyla yaşayan Müslüman ne iyi. Onda asla iticilik yoktur, hep çekicilik vardır. Kimseye sırtını dönmüyor, herkese kucağını açıyor. Kendini kimseden üstün bilmiyor, kimseyi de kendinden aşağı görmüyor. İslâm'ı sevdirmenin yolu, Müslüman'ın kendini sevdirmesinden geçtiğine inandığından, hep kendini sevdiren güzellikleri yaşıyor, çevresine hoşgörü ve diyalogla örnek oluyor...

Evet, böyle özellik ve güzelliklere şahit olacaksınız bu kitabı okuyunca.

Bunun için diyorum ki:

– Okuduğunuz bu güzellikleri çevrenizle de paylaşın ve onlara da tavsiye edin. Kitapta anlatılan örnekleri hayatımıza taşımak hepimizin ideali olsun.

Okuduklarımızı anlamak, anladıklarımızı da yaşamak duasıyla...

Ahmed Şahin
İstanbul-Aralık 2007

ADALET MÜLKÜN TEMELİDİR

Bir yerde adalet var mıdır, öteki haklar da var demektir. Yoksa bile var olan adalet sayesinde öteki haklar da gelebilir.

Bir yerde adalet yok mudur, öteki haklar da yok demektir. Olsa bile adaletsizlik yüzünden öteki haklar da yok olmaya mahkum demektir.

Bundan dolayı hadis kitaplarında adaletin mülkün temeli olduğu yolundaki şu orijinal ifadeyi takdir ve tefekkürle okumaktayız.

et-Tac'daki ifade aynen şöyle:

– el-Adlü esâsü'l-mülk! Adalet mülkün temelidir![1]

Gariptir ki çağımızın ilim ve fikir adamları bunda müttefik oldukları halde bu adaleti İslâm'ın temin ve tesis ettiğinde müttefik değiller, hatta muterizdirler de.

Hatta onlardan bazılarına göre -hâşâ- İslâm evrensel adalet getirmemiş, çağımızın aradığı, insanları adalet karşısında eşit gören bir sistemi vazetmemiştir. Dolayısıyla günümüzün ihtiyacını karşılamaktan uzaktır İslâm.

---

[1] Mansur Ali Nazif, *Tac Tercemesi,* [Trc: Bekir Sadak], Eser Kitabevi, İstanbul, 1976, 5/138.

Halbuki daha İslâm'ın ilk günlerinde yaşananlar onların iddialarını teyit değil tekzip etmektedir. Bütün siyer ve İslâm tarihinde geçen şu evrensel adalet örneği bize kesin bilgi vermektedir. Hem de sıradan bir Yahudi ile Müslümanların en üstün insanı halife Hazreti Ali arasında eşit şekilde cereyan eden bir adalet örneğidir bu.

Olay şöyle cereyan eder:

Hazreti Ali Efendimiz, Sıffîn'e giderken yolda devesi üzerindeki heybede bulunan zırhını düşürür. Arkasından gelen bir Yahudi ise zırhı bulup alır; ama kimseciklere söylemez. Aradan zaman geçer ve zırhı Yahudi'nin elinde Kufe'de görünce hemen tanır ve sahip çıkarak ister:

– Bu zırh benimdir. Nerede buldun ise almışsın, zırhımı ver, der.

Yahudi inkâr eder:

– Zırh benim elimdedir, öyle ise benimdir.

Hazreti Ali nüfuzunu kullanarak zırhı alabilirdi, almaz da teklifini şöyle yapar:

– Ben zırh benimdir diyorum, sen ise değil diye diretiyorsun, bunun çaresi adalete gitmektir. Buyurun mahkemeye.

Ve Müslümanların halifesi Hazreti Ali sıradan bir Yahudi ile yan yana adalet önünde eşit şekilde ifade vermekteler.

Davayı meşhur hukukçu Kadı Şüreyh görecektir. Sorar:

– Ya Ali, bu zırhın senin olduğuna şahidin var mıdır?

– Var efendim, oğlum Hasan'la kölem Kanber şahidimdir.

Kadı Şüreyh hiç beklemeden cevap verir:

– Oğlunla kölen senin yakınlarındırlar, senin hakkında şahitlikleri geçerli değildir. Başka şahidin var mı?

– Yok efendim.

– Öyle ise zırhın sana ait olduğunu ispat edemediğinden davayı kaybetmiş oluyorsun. Zırh kimin elinde ise sahibi odur.

Hayret ki hayret! Müslümanların halifesi Müslümanların mahkemesinde Yahudi aleyhine açtığı davayı kaybediyor, Yahudi kazanırken halife adalete boyun eğerek, itiraza yönelmiyor, rıza gösteriyor.

Manzarayı ibret ve hayretle seyreden Yahudi nihayet insafa geliyor ve durumu itiraf ederek anlatıyor:

– Ey mü'minlerin emiri, bu zırh gerçekten de sizindir. Ben sizin arkanızdan giderken yolda buldum, sizin düşürdüğünüz kesin. Gördüğüm bu adalet karşısında daha fazla direnmiyor, ben de Müslüman oluyorum. Adaletin böylesi ile sadece Arabistan'ı değil bütün dünyayı idare etmek mümkündür.

Evet, Müslümanlar adalet önünde daha ilk günlerde insanları eşit tutmuş, hatta sıradan Yahudi ile halifeyi yan yana eşit haklarla muhakeme ederek halifenin kaybetmesine bile hüküm verilmiştir. Demek bugünkü dünyanın hedefinde İslâm'ın ta o günlerde tesis ettiği evrensel adalet anlayışı vardır. Varabilirse ona varacak, o örnekleri yeniden tatbik ve icra edecektir. Evrensel hukuk da bu anlayışı aramaktadır bugün.

MAL BENİM BORÇ RESÛLULLAH'IN

Onun ideali, insanlığa hizmetti, yoksa insanlığın kendisine hizmeti değildi. O sebepten eline geçeni yemez yedirir, içmez içirir, yönettiği insanların mutluluğuyla mutlu olurdu.

Yine âdeti üzere bir miktar imkan biriktirmiş, çevresine de münadiler göndermişti.

Sesleniyorlardı Medine sokaklarında münâdiler:

– Resûlullah mescidin önünde muhtaçları bekliyor! Miskin derecesinde ihtiyaç sahibi olanlar gelsin, hisselerine düşecek yardımı alsın, kimse mahrum kalmasın!

Az sonra mescidin önüne muhtaçlar toplanmışlardı. Mutluydular. Çünkü kasıp kavuran ihtiyaçlarının hiç olmazsa bir kısmını karşılayacak imkana kavuşacaklardı.

Nitekim düşündükleri gibi de oldu. Efendimiz gelenleri şöyle bir gözden geçirdikten sonra mevcudu da hesap ederek önünden geçenlere hisselerini veriyor, onlara tebessümle bakarak mutluluğunu da açıkça hissettiriyordu.

Mutluydu. Çünkü O'nun en büyük mutluluğu insana yardım, insana hizmetle meydana geliyordu. İşte o anda da insana hizmette bulunuyor, ihtiyaç sahiplerinin sıkıntılarını gideriyordu.

Nihayet elindeki imkan bitti, yardım isteyecek insan da bitti. Demek ki hesap iyi yapılmıştı.

Ne var ki çok sürmedi, ötelerden kan ter içinde koşup gelen bir bedevi görüldü. Adam hem ufkuna bakıyor, hem de nefes nefese koşmaya devam ediyordu. Nihayet geldi, şöyle bir nefeslendikten sonra söylendi:

– Yardım dağıttığınızı söylediler onun için nefes nefese koştum; ama yine de yetişemedim! Zaten hep şanssızım ben.

Çok üzgündü yoksul adam. Anlaşılan ihtiyacı da fazlaydı. Böyle bir fırsatı mutlaka değerlendirme niyetiyle koşmuştu; ama yine de yetişememişti.

Sordular:

– İhtiyacın çok mu fazlaydı?

Saymaya başladı yardım alabilseydi neler alacağını.

Hepsi de zaruri ihtiyaçtı. Demek ki adamın ihtiyacı şiddetliydi. Ama Resûlullah'ın imkanı da bitmişti. Elinde avucunda olanı tümüyle vermiş, geriye tek dirhem bile kalmamıştı. Şimdi ne olacaktı?

Efendimiz şefkatle baktı bedeviye. Sonra da beklenmeyen teklifini yaptı yoksul adama:

– Üzülme ihtiyaçlarını yine alacaksın. Hem de hiçbirini bırakmaksızın!

– Nasıl? Diyerek heyecanlandı yoksul adam. Efendimiz kelimelere basa basa konuştu:

– Şimdi buradan kalk, şehrin içine dal, ihtiyaçlarını nerede bulursan al ve aldığın satıcılara da de ki:

– Mal bana ait, parasını ödemek de Resûlullah'a! Allah'ın Resûlü ödeyecektir. İstediğimi verin!

Resûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) böylece verecek parası olmayınca, muhtaçların borcunu yükleniyor, bir fırsatını bulup da ödeyeceğini düşünerek insanına böyle yardımda bulunuyor, insana hizmeti böyle en öne alıyordu.

Adam sevinçle çarşının yolunu tuttu. Zihninde neleri alacağının hesabını yaparak heyecanla gidiyordu.

Olaya şahit olan Hazreti Ömer, fedakârlığın bu kadarına razı olamamış gibiydi.

Nihayet düşüncesini dile getirmekten kendini alamadı da dedi ki:

– Ya Resûlallah! Sen gücünün yettiğiyle mükellefsin, yoktan da vermekle değil. Elinde olanı tümüyle dağıttın, geriye bir şey kalmadı. Neden başkalarının borçlarını da yükleniyor, onların ihtiyaçlarını da karşılamak zorunda bırakıyorsun kendini? Bu kadarı da fazla değil mi?

Bu sözlerden hiç de memnun olmayan Resûlullah'ın yüzündeki tebessümün kaybolduğu görüldü. Halbuki o âna kadar çok mutluydu, tebessümünü hiç eksik etmemişti.

Bu defa da masum bir adam söze karıştı:

– Ya Resûlallah sen Ömer'e bakma ver, Allah da sana verir, dedi.

Bu söze memnun olan Resûlullah'ın tebessümü tekrar yüzünde belirdi, 'fedakârlığa devam et' sözünden memnun olduğu anlaşılıyordu.

HALKIN YEMEDİĞİNİ YEMİYORLARDI

Evet insanlık kuşlar gibi havada uçuyor, balıklar gibi denizlerde yüzüyor, rüzgar gibi de karada geziyor...

Ancak, insanı mesut edecek ölçülere hâlâ varamamıştır. Hedefinde Hazreti Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in gösterdiği örnek hayat, yaşadığı mukaddes adalet söz konusudur.

Yakalayabilirse bu mukaddes ölçüleri kurtulacak, benimseyebilirse o muhteşem anlayışı, saadete erecektir. Yoksa hep serap görecek, hep mutluluk rüyaları seyredecek.

Bu sözlerimizin boşta kalmaması için sizlere örnek hayattan numune olaylar arz edelim. Bakalım yirminci asır insanının hedefinde kim var, huzur ve saadeti hangi ölçü ve anlayışın özünde?..

1- Bir namazdan sonra kendisine sepet içinde turfanda hurma ikram edilir:

– Buyur ya Resûlallah, olgunlaşan ilk hurma!

Mütebessim yüzünde bir memnuniyetsizlik işareti dolaşır:

– Benim idare ettiğim halkım da şu anda böyle hurma yiyebiliyor mu?

– Hayır, derler, kimse hurma yemiyor. Henüz hurmalar olgunlaşmadı. Sadece bizim bahçede olgunlaştı, onu da ilk olarak zatınıza getirdik.

Kesin sözünü söyler:

– Götürün bu hurmaları, şu çocuklar yesin. Ben ümmetimin yemediğini yemem! Giymediğini de giymem! Halkının yemediğini yiyen, giymediğini giyen idarecilerden olmaktan Allah'a sığınırım...

Bu, O'ndan bir misal.

Bir misal de O'nun halifesi Hazreti Ömer'den verelim.

2- Bir iftar sofrasında soğuk bal şerbeti ikram edilir. Bardağı dudağına değdirmesiyle çekmesi bir olur:

– Bu ne?

Ürkek ve çekingen sesle cevap verirler:

– Bal şerbeti, sizin için özel olarak hazırlatmıştık.

Sert sesle sorar:

– Benim idare ettiğim halkım da şu anda böyle soğuk suyla yapılmış bal şerbeti içebiliyor mu?

Derler ki:

– Nerede?.. Onlar hele bir sıcak suyu bulsunlar!

Kelimelere basa basa konuşur:

– Ben, der, Müslümanların yemediğini yemem, içmediğini de içmem. Götürün bu bal şerbetini, getirin halkımın içtiği sıcak suyu. Halkından ayrı yaşayan idarecilerden olmaktan Allah'a sığınırım!

Şimdi bir de ordu kumandanı Halid bin Velid'den örnek arz edelim. Bakalım o nasıl örnek almış, ne ölçüde benimsemiş gerçeği?

3- Suriye taraflarında Rumlarla yapılan savaşta akşam olmuş, Müslümanlar ortadaki şehitlerini almış, şöyle bir istirahat devresine geçilmiştir. Sıcak kumların üzerine sofralar serilir, açlıktan takatsiz düşmüş mücahitler kuru ekmekle hurmalarından yemeye başlarlar.

Ancak kumandan Halid Bin Velid'in sofrasında yumuşak ekmek, soğuk su var.

Hayretle sorar:

– Bu ekmekler nasıl olup da böyle yumuşak kalmış? Deve sırtında güneş nasıl kurutmamış?

Derler ki:

– Biz bu ekmek ve suyu eştiğimiz kum çukurlarındaki nemli zeminde muhafaza ettik Bu yüzden ekmeğimiz yumuşak, suyumuz soğuk.

– Askerlerim de böyle ekmek mi yiyor, böyle su mu içiyor?

– Hayır. Onlarınki, deve üzerinde kurumuş ekmek, ısınmış su!

Kumandan hiddetlenir:

– Kaldırın bu yumuşak ekmekle, soğuk suyu! Bana askerimin yediği kuru ekmekle, içtiği sıcak suyu getirin! Savaşta birlik olup da yemekte ayrılan kumandanlardan olmaktan Allah'a sığınırım. Bizim örnek aldığımız zatlar böyle olmadılar. Biz de olmayacağız.

Şimdi insanlığın yegâne rehberinin kutlu doğumunu ihya ve idrak ederken bir daha tekrar ediyoruz ki, insanlar kuş gibi havada uçuyor, balıklar gibi denizlerde yüzüyor; ancak mesud değil, bahtiyar olamamaktadır. Saadeti arıyor.

Siz söyleyin, kimin örnekliğinde bulacak aradığını?

İLK ÖRNEK BÖYLE YAŞANDI

Bundan on dört asır evvel İslâm'ın doğuşunu zaruri kılan sebep ve şartları tetkik ederken, o günkü dünyanın iki büyük devletindeki idari ve adli durum dikkatimizi çekmektedir.

Biri, ateşe tapan İran Şehinşahlığı, diğeri, koyu Hıristiyanlığı temsil eden Roma İmparatorluğu.

Bir gün İran hükümdarı, yeni koyduğu vergileri anlatmak için halkı topladığı bir meydanda konuşurken, fakirin birinin şöyle bir feryadına muhatap oluyor:

– Efendimiz, 'Suyu kurumuş kuyulardan, meyve vermeyen ağaçlardan, ekin bitmeyen tarlalardan da vergi alacağım.' diyorsunuz; benim gibi hep kuraklık arazide yaşayan bir fakir bu ağır yükün altından nasıl kalkabilir?..

Halkın içinde şahsına hakaret edildiğini, adaletinin küçümsendiğini ileri süren İran hükümdarı, zavallı fakiri kalabalığın gözleri önünde ateşe attırarak yaktırmaktan asla vicdan azabı duymuyor, ne kadar haklı ve masum olursa olsun dilek ve rica sahibinin canına kıymakta tereddüt göstermiyordu.

İslâm'ın doğduğu günlerde ateşperest İran'da adalet, devlet ile halk arasındaki münasebet bu fecaatte idi.

Ne halk hükümdardan adalet isteyebiliyor ne de hükümdar milletin yalvarıp inlemesine bir değer vermek ihtiyacını duyuyordu.

O günkü koyu Hıristiyan Şarkî Roma İmparatorluğu'nun bir merkezi olan İstanbul'da da durum aynı fecaatte idi. İmparator, Süleyman aleyhisselamı geçmek iddiası ile inşasına başlattığı Ayasofya Kilisesi'nde, ülkesinin bütün halkını kamçı zoru ile çalıştırmak istiyor; bu cebri mesaiye iştirak etmek istemeyenler, Sultanahmed Meydanı'ndaki hipodromda yağız atların kuyruklarına bağlanarak paramparça ettiriliyordu. Bu vahşetleri derin bir çaresizlik içinde seyreden diğer işçiler, zaruri bir tevekkülle gece gündüz kralın angaryasında bedava çalışmak zorunda kalıyorlardı.

O günkü dünyanın yönetim hali aşağı yukarı böyleydi.

İşte burada birazcık durup da bir de İslâm'ın getirdiği devlet ve hükümet anlayışına, halkın hükümete, hükümetin halka karşı takındığı tavra bir göz atacak olursak, durumun diğer devletlerle mukayese edilmeyecek kadar faklı olduğunu müşahede ederiz.

Şöyle ki:

İslâm'ın yüce Peygamberi ve en dirayetli devlet idarecisi, Müslümanları mescidine toplayarak hesap verdiği bir hutbesinde -diğer milletlere rağmen- bakınız ne diyor:

– Ey Müslümanlar, idarenizde bulunduğumdan beri kimin sırtına vurmuşsam, işte sırtım, gelsin vursun.

– Kimin namusuna sövmüşsem, işte şerefim, gelsin sövsün.

– Kimin malını almışsam, işte malım, gelsin alsın.

– Sakın içinizden biriniz demesin ki, hakkımı alacaktım; ama Resûlullah'ın darılacağından korktum, çünkü benim inancımda ve yaradılışımda hakkını isteyene darılmak yoktur.

Bundan sonra Allah'ın Resûlü şöyle devam ediyor:

– Şunu iyi biliniz ki, benim en çok sevdiğim kimse, benden hakkını alan, yahut da helal eden kimsedir; ancak bu şekilde

Rabbimin huzuruna -üzerimde başkasının hakkı olmadan- tertemiz çıkabilirim.

Bu sırada dinleyenlerden biri ayağa kalkarak:

– Ya Resûlallah! Benim zatınızdan üç dirhem alacağım var, diyor ve bu isteğinden dolayı yanındakiler onu asla ayıplamadıkları gibi, kendisi de hiçbir korku ve endişe hissetmiyor. Halbuki diğer milletlerde bu hareketin cezası en azından ya diri diri ateşe atılmak, yahut da vahşi atların kuyruklarına bağlanarak dere tepe sürüklettirilip paramparça ettirilmek iken, Allah'ın Resûlü, bakınız ne diyor:

– Biz kimseyi yalancılıkla itham etmeyiz, söylediğin doğru mu, eğri mi, diye yemin de teklif etmeyiz. Fakat şu anda hatırlayamadığım bu borcum nereden kaldı, hatırlatır mısınız?

Adam cevap veriyor:

– Hani size bir fakir gelerek para istemişti de sizde bulunmadığından emriniz üzerine ben vermiştim!

Bu izahtan sonra Resûlullah'ın cevabı şu oldu:

– Amcamın oğlu Fazlı, borcumu hemen ver!

***

Görülen odur ki:

20 Nisan 571'de dünyayı şereflendiren Efendimizin bir yönetici olarak yaptığı bu tarihi konuşması, doğumundan 1400 küsûr sene sonra da insanlığın ufkunda bayrak bayrak dalgalanmaktadır. Beşeriyet varabilse, O'nun gösterdiği bu hem Hakk'a, hem de halka hesap veren yönetim idealine varacaktır.

AŞERE-İ MÜBEŞŞERE'YE BENZEMEK

Bilindiği üzere "Aşere-i Mübeşşere" hayatta iken Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) Hazretleri tarafından cennetle müjdelenmiş on kişi demektir.

Bu bahtiyar insanların fazilet ve fedakârlıklarını, İslâm'a hizmet konusundaki sebat ve azimlerini gören Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) Hazretleri bunların cennete gideceklerine hayatta iken işarette bulunmuş, benzeri bir mükâfata nail olmak isteyenlerin de benzeri hizmette bulunup fedakârlıklar yüklenmelerini ima etmiştir.

Zaten akıl da böyle kabul etmektedir. Kime ne türlü bir İlahi ikram ve ihsan söz konusu olursa bilinmeli ki rastgele ve sebepsiz yere değildir. Mutlaka faziletler, fedakârlıklar, feragatler söz konusudur ki, karşılığında İlahi ikramlar, ihsanlar gelmektedir. Nitekim Rabbimiz bir ayet-i kerimesinde:

– Hayrın da şerrin de zerresi zayi olmayacak, işleyenler karşılığını göreceklerdir,[2] buyurmaktadır.

Bu sefer sizlere bu cennetle müjdelenmişlerden bir örnek arz etmek istedim. Zannederim siz de benim gibi ibretle okuyacak, hayretle tefekküre dalacaksınız.

2 Zilzâl Sûresi, 99/7-8.

Belki siz de diyeceksiniz ki, demek cennetle müjdelenmenin bedeli basit değilmiş. Farklı feragat ve fedakârlıklar yaşamışlar.

Bu on bahtiyardan biri olan Hazreti Ali (kerremallahü vechehu) hurma bahçesinde akşama kadar çalışmış, akşam da devesinin üzerine bir çuval hurma yükleyerek evinin yolunu tutmuştu.

Devenin yuları yardımcısı Kamber'in elinde kendisi de önde gidiyordu. Medine'nin içine girdiklerinde yolun kenarından bir ses geldi. Yoksulun biri elini açmış sızlanıyordu:

– Ne olur Allah rızası için!.. diyordu.

İşte bu sırada sesi duyan Hazreti Ali (radıyallâhu anh) ile arkadan deveyi getiren Kamber arasında şu konuşma geçiyor. Hazreti İmam soruyor:

– Kamber ne istiyor bu yoksul?

– Hurma istiyor Efendim!

– Ver öyleyse!...

– Hurma çuvalda Efendim!

– Çuvalla ver öyle ise!..

– Çuval da devenin üzerinde!...

– Deveyle ver öyle ise!..

Emri yerine getiren Kamber der ki:

– Devenin ipi de benim elimde, demekten korktum. Çünkü beni de deveyle birlikte yoksula vermekte tereddüt etmeyebilirdi.

İşte burada ben bir nefis muhasebesi yapıyor ve kendi kendime diyorum ki, itimat ettiğim bazı hayır hizmeti yapan insanlar gelip de bana deseler ki:

– Bazı hayır hizmetleri için şöyle bir miktar imkana ihtiyaç var.

Ben tereddüt etmeden:

– Verin isteneni.. diyebilir miyim?

– Verilen yetmiyormuş, arabayı da istiyorlar.. deseler yine hiç tereddüt etmeden:

– Arabayı da verin... diyebilir miyim?

Diyebilirsem hemen şükür secdesine kapanıp:

– Rabbim sana şükürler olsun hayatımda hiç olmazsa bir defa olsun Aşere-i Mübeşşere'ye benzedim, diyerek mutluluk duyabilir miyim, diye hayal ettim.

Tabii, sadece hayal ettim, yoksa bunları aynen yaparak yaşadım değil.

***

– Yapılamaz mı, çok mu zor? Hatta imkansız mı bazen Aşere-i Mübeşşere'ye benzeyen bir feragat ve fedakarlık içinde olmak?

– Hayır, zor olsa da imkansız değil. Nitekim bunları yapan ve yaşayanlar var. Nispetini bilemiyorum; ama Aşere-i Mübeşşere'ye benzeyenlerin olduğu kesin.

Çünkü onlar olmasa bu kadar hayır hizmetleri olmaz.

Onlar da mutlaka böyle fedakârlık ve feragatten sonra ellerini açıp dua ederek diyorlar ki:

– Rabbim! Sana şükürler olsun hayatımızda hiç olmazsa bu kadarcık olsun Aşere-i Mübeşşere'ye benzeme aşk ve şevki ihsan eyledin bizlere.

Burada insan yine şöyle bir nefis muhasebesi yapmadan edemiyor da kendi kendine soruyor.

– Bunu diyenler demişler, böyle bir benzeyiş aşk ve şevkine kavuşmuşlar. Acaba hiç böyle diyemeyenler de bir defa olsun böyle deme aşk ve şevki düşünüyorlar mı?

MESCİDE ARSA VERMEYEN HZ. ABBAS'IN HİBESİ

Sizlere ibretle okuyup hayretle tefekkür edeceğiniz eşsiz bir mahkemeyi arz ediyorum. Bakalım yirminci asrın adalet anlayışı buna yetişebiliyor, mislini günümüzde de tatbik edebiliyor mu? Kararı sizler vereceksiniz. Şimdi bütün dikkat ve titizliğinizle olaya yönelin, yaşanmış bu mahkemeyi olanca duygularınızla hissetmeye çalışın.

Hicretin 17. senesinde Halife Hazreti Ömer, ziyaretçi çokluğundan dolayı Resûlullah'ın mescidini genişletmek istemişti. Bunun için Türbe-i Saadet'in etrafındaki arsaları istimlak edip mescide katması gerekiyordu.

Çevredeki arsa ve ev sahiplerine tekliflerde bulundu:

– Evinizi, arsanızı Resûlullah'ın mescidini genişletmek için satın almak istiyorum. Kimse malına değerinden aşağısını vereceğimi sanmasın. Herkes kıymetini söylesin, gönlünden geçirdiği fiyatı bildirsin. Resûlullah'ın mescidine zorla alınmış arsa ilave etmeyi düşünmüyorum.

Herkes arsa ve evinin değerini söyler, binalar, arsalar satın alınır, Resûlullah'ın mescidi genişletilmeye müsait duruma gelir. Ancak bir pürüz var. Onu da halletmek gerekiyor.

– Nedir o pürüz?

Hazreti Abbas. Abbas, arsasını satmak istemiyor. Mescide de olsa vermeyi düşünmüyor.

Halife bizzat meşgul olur, tekliflerini tekrar eder:

– Ya Abbas, arsanın değerinden aşağısını vermeyi düşünmüyoruz. Resûlullah'ın mescidine böyle zorla alınmış bir arsa ilave etmeyi de uygun bulmuyoruz. Şayet verilen fiyat az geliyorsa emsallerinden de fazla fiyat vereyim, arsanı ver de bu iş bitsin. Mescid-i Nebi ziyaretçileri içine alacak genişliğe ulaşmış olsun, ihtiyacı karşılayacak hale gelsin.

Hayret! Abbas'tan beklenmeyen tavır:

– Hayır, mülk benimse fazla fiyat verseniz de satmak istemiyorum. Zorla alacaksanız o başka!

İçinden çıkılmaz bir durum söz konusu olunca Halife olayı mahkemeye intikal ettirir. Hakim meşhur hukukçu Übey bin Ka'b.

Taraflar huzurdalar. Devletin iddiası:

– Biz yönetim olarak Abbas'a değerinden fazla fiyat verdik, artık diretmemeli, arsasını vermeli ki Resûlullah'ın mescidi ihtiyacı karşılayacak şekilde genişleme imkanı bulsun.

Abbas'ın cevabı:

– Arsa benimse, mülküme ben sahipsem, değerinden fazla da verseler vermek istemiyorum. Ne para zoruyla ne de mescide ilave etmek iddiasıyla mülkümü elimden kimse alamaz.

Mahkemenin kararı:

– İslâm hukukunun gereği kimse başkasının mülkünü ve arazisini isterse para zoruyla olsun, alamaz. Mescid için de olsa mal sahibini zorlayamaz. Abbas'ın mülkü Abbas'ta kalacak, hükümet istimlak için zorlayamayacaktır.

Mahkemenin tartışma götürmez bu kararı kesinleştikten sonra taraflar kalkıp gitmek üzere kapıya yönelmişken bir ses işitilir. Bu ses Abbas'tan başkasının sesi değildir.

Bakın ne diyor Abbas:

– Ya Übey, mahkeme bitmiş, karar kesinleşmiştir değil mi?

– Evet mahkeme bitmiş, karar kesinleşmiştir. Kimse senin arsanı fazla fiyat vererek de olsa zorla alamaz.

– Öyle ise der, şimdi beni dinleyin. Mahkemenize açıkça ifade ediyorum. Arsamı şu andan itibaren Resûlullah'ın mecsidine ilhak edilmek üzere hibe ediyorum. Hem de tek kuruş almadan, hiçbir maddi menfaat beklemeden. Hepiniz şahit olun, parayla alınamayan arsam, hiçbir karşılık verilmeden Resûlullah'ın mescidine hibe edilmiştir ve mülk bu andan itibaren halifenin tasarrufuna girmiştir.

Übey bin Ka'b'ın sorusu:

– Ey Abbas, neden böyle bir tutumu tercih ettin? Önce aşırı fiyatla da olsa vermedin, şimdi ise parasız hibe ediyorsun?

Abbas'ın kitaplık çapta cevabı tek cümleden ibaret:

– İslâm'ın insan haklarına gösterdiği saygıyı dünyaya duyurmak için!..

Yorum size ait. Takdir sizin.

MÜJDE! BİR OĞLAN ÇOCUĞUN DÜNYAYA GELDİ

Müslüman bir yönetici halkına nasıl bir gözle bakar, kendini onlara hizmet açısından ne ölçüde sorumlu tutar? Halkın ihtiyaçlarını nasıl karşılama titizliği içinde olur, yoksula, yetime ihtiyaç sahiplerine, hatta onların çocuklarına ne türlü bir bakım mecburiyeti hisseder?

Hem de lafla, sözle değil bizzat fiille, hizmetle.

Buyurun birlikte okuyalım olayı.

Şibli, bu olayı Sadr-ı İslâm Hazreti Ömer'de şöyle anlatmaktadır. Özetleyerek arz ediyorum.

***

Halife Hazreti Ömer geceleri teftişe çıkar Medine'de nelerin yaşanıp nelerin yaşanamadığını anlamaya çalışırdı. Bir gece yine âdeti olan teftişte şehrin kenarında bir çadır gördü. Önünde ateş yanan çadıra yaklaştığında ateşin başında da bir gencin oturduğunu anlayınca yaklaşıp selam vererek yanına oturdu. Kendisini tanımayan adamla konuşmaya başladı. Adam hem ateşi söndürmemeye çalışıyor, hem de sık sık çadırın içine doğru kulak kabartıyordu. Halife olanlardan bir şey anlamaya çalışırken içeriden bir ses geldi:

– Müjde müjde, bir oğlan çocuğun dünyaya geldi!

Meğer evde doğum olacakmış, adam komşu kadınları çağırmış, doğumu yaptırmaları için gelen kadınlar içeride olduğundan kendisi de çadırın kapısında yaktığı ateşin ışığında bekliyormuş. Sık sık kulak kabartışı bundanmış.

Hazreti Ömer durumu öğrenince yoksul adamın âcil ihtiyacını tespit ederek hemen oradan ayrılmış. Doğruca evine gelip hanımı, Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in torunu, Hazreti Fatıma'nın da kızı Ümmügülsüm'e seslenmiş:

– Ey Resûlullah'ın aziz torunu, yoksul bir adamın yeni doğum yapmış hanımına nelerin lazım olduğunu sen bilirsin, onları sen tedarik et, ben de bir çuval un alayım sırtıma, doğruca şehrin çıkışındaki bir çadırda yaşayan bu aileye yardım edelim.

Ümmügülsüm, doğumda lazım olan şeyleri hazırlar, halife de sırtına bir çuval un yüklenir, gecenin karanlığında doğruca adamın çadırına varırlar. İçeriye giren Ümmügülsüm, hanıma gereken yardımları yapar, adam da ateşin başında kendisine böyle beklenmedik anda yardım yapanın hangi hayır sahibi olduğunu anlamakta güçlük çektiği sırada çadırdan seslenen Ümmügülsüm:

– Ey müminlerin emiri, hanım da çocuk da çok sağlıklı, merak edecek bir şey yok, deyince adam kendisine yardım edenin Halife Hazreti Ömer olduğunu anlayarak heyecanlanıp ayağa kalkmak isterse de halife:

– Hiç ayağa kalkmaya gerek yoktur, der ve ilave eder:

– Yöneticinin görevi, ihtiyaç sahiplerini tespit edip yardımına koşmaktır. Ben görevimi yapmaya çalıştım, geç kalmışsam Rabbim beni affetsin.

Bundan sonra çadırda yaşayan yoksul adama şu tenbihte bulunur:

– Yarın gel, çocuk yardımını al, masum yavruyu bakımsız bırakma!

İlave eder:

– Yoksula yardım, insanların olduğu gibi devletin de görevidir.

***

Siz söyleyin, bu olaylar neler söylüyor bizlere?

Nasıl bir yönetici anlayışı sunuyor çağımıza ve bize?

DEVE DEVRİNDEN(!) ÖRNEKLER

Bazı çağdaş aydınların iddiaları malum. Dillerinin altında sakladıkları şundan başkası değildir:

– İslâm -hâşâ- deve devrinde gelmiş, o devrin ihtiyaçlarına cevap vermiştir. Motorlu araç devrine cevap veremez. Günümüzün ihtiyaçlarını karşılayamaz. Bugün yeni mefhumlar benimsemeliyiz.

Bu arada küçük bir noktayı unutuyorlar tabii. O da İslâm'ın deveye değil insana geldiği, insanın ise her asırda insan olduğu, temel ihtiyaçlarının değişmediği...

Bu sebeple bu sefer sizlere, deve devrinden bazı uygulamalar arz etmeyi düşünmekteyim. Bakalım o devirden motorlu araç devrine örnek nasıl? Motorlu araç devrinin insanı da deve devrinin insanı gibi, yaratılışı aynı mı?

Tespitlerimiz: Mevlana Şibli'nin Sadr-ı İslâm Hazret-i Ömer'inden olsun. Sayfa 413. Osmanlıcası.

....

Arabistan kıtlığı denen bir kıtlık hüküm sürüyordu Medine'de. Halk sıkıntı içindeydi. Bir yönetici olarak Hazret-i Ömer bundan fevkalade üzüntü duyuyor, hatta kıtlığın sebebi olarak kendini görüyor, duasında şöyle yakarışta bulunuyordu:

– Ya Rabb, Ömer'in günahı yüzünden Ümmeti Muhammed'e kıtlık azabı çektirme!

Bu sırada halkın yemediği şeyleri kendi sofrasına koymayı yasaklamış, "Ne zaman halk, et, balık, yağ yiyebilirse o zaman benim soframa da bunlardan koyabilirsiniz." demişti.

Hazret-i Ömer'in, yönettiği halktan daha fazla yokluk çektiğini söyleyen Eslem, durumu şu sözleriyle ifade etmiştir:

– Şayet kıtlık biraz daha devam etseydi, yokluk çekenlerden önce Ömer ölebilirdi. Çünkü bir yönetici olarak Ömer halktan fazla yokluğu yaşıyordu. Yönettiği insanların derdine böyle ortak oluyordu.

İşte size deve devrinden(!) bir yönetici örneği...

Bir örnek daha...

.....

Bir ara halife hastalanmış, doktorlar da mutlaka bal yemesini tavsiye etmişlerdi. Ne var ki o mevsimde bal bulmak mümkün değildi. Etraftan çare arayanlar, "Hazinede küp içinde bal vardır, alıp getirelim." dediler.

Halife buna da razı olmadı;

– Hazinede bütün halkın ortaklığı söz konusudur. Halkın haberi ve izni olmadan hazineden bir dirhem bile almak câiz olmaz, dedi.

Sonra mescidin kapısında halka durumunu anlattı.

Hazineden bal alması için izin istedi. Onlar hep birden:

– Helal olsun, istediğin kadar al, dediler. Bundan sonra devletin deposundan bal alabilen Ömer, sonra aynı miktar balı yerine koyarak borcunu ödedi.

Bu da deve devrinden(!) bir yönetici örneği.

Bir misal daha...

Bir gün yolda giderken bir adamın dilendiğini görünce yine sordu:

– Neden dileniyorsun?

Adam cevap verdi:

– Ne yapayım, eskiden gücüm yetiyor çalışıp kazanıyordum. İhtiyarlayınca gücüm yetmez oldu, çalışamıyorum. Ancak dilenmeye gücüm yetiyor. Bazan yollarda, bazan da kilisenin kapısında halktan yardım istemek zorunda kalıyorum.

Anlaşılan dilenen, yaşlı bir Hıristiyan'dı. Hazret-i Ömer'in beklenen titizliği yine göründü:

– Götürün bu adamı da yaşlılık maaşı bağlasınlar. İnsanları gençken çalıştırıp da yaşlanınca sokağa dilenmeye terk etmek adalet mi? Hangi insafla bağdaşır bu ihmal?

Deve devrinden(!) gelen örnekleri burada kesiyoruz. Zannederim bugünün sorusu şudur:

– Deve devri yöneticilerinin şu duyarlılığı motorlu araç devri yöneticilerinde de var mı? Halkın yokluğuna ortak olup onlar gibi yokluğu yaşıyorlar mı?

Dilenen bir yaşlıya rastgelince, 'götürün bunu da yaşlılık maaşı bağlasınlar', diyebiliyorlar mı?"

Bunları diyebiliyorlarsa, deve devrine erişmişiz, demektir. Mesele yok. Diyemiyorlarsa deve devrindeki şu örnekler çok mu ilkel, bize cevap olamaz mı? Varabilirsek ona varacağız, diye düşünmek, yanlış mı olur?

YAŞLI VE ÖZÜRLÜLERE HİZMETÇİ TAHSİSİ

Said bin Yerbû', tam yüz yirmi dört sene yaşayan bahtiyar sahabilerden biridir. Edep ve terbiye timsali olan bu büyük zata bir gün Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) ona şöyle bir soru sormuştu:

– Hangimiz büyüğüz Said?

Bilinen edep ve terbiyesiyle cevap vermişti Said:

– Siz büyüksünüz, ben ise sizden yaşlıyım yâ Resûlallah.

***

Her yaşlı gibi işte bu Said bin Yerbû' da, Halife Hazreti Ömer zamanında gittiği yolu seçemez duruma girmiş, camiye gidemez hale gelmişti. Halbuki Said camiyi ve cemaati asla ihmal etmezdi. Bir gün onu cumada göremeyen Halife Hazreti Ömer sordu:

– Ey Said, sen kolay kolay camiyi, cemaati ihmal etmezdin, halbuki seni cumalarda da göremez olduk, hikmeti ne ola ki?

Büyük sahabi gözlerini göstererek cevap verdi:

– Artık iyice yaşlandım, gözlerim bastığım yeri seçemiyor, gideceğim yolu da bulamıyorum. Camiye gelemeyişim bundandır ey mü'minlerin emiri.

Bunu duyan halife derhal emir verdi:

– Bundan sonra Said'e elinden tutup gideceği yere götürecek bir görevli verin. Onun elinden tutup getirmesiyle gelsin camiye ve cumalara. Maaşını hazineden vermeliyiz. Bu bizim borcumuz...

İslâm'ın yaşlılara gösterdiği itinayı bu uygulamasıyla gözler önüne seren Hazreti Ömer, bununla kalmamış, başka örnekler de vermiştir.

Nitekim bir gün meydan sofrasında oturmuş halkla birlikte yemek yiyordu. Bir ara gözü bir gence takıldı. Elinin biri kesik olan genç yemeğini kolayca yiyemiyor; suyunu da yine kolayca içemiyordu. Yanındakinin kulağına eğilip sordu:

– Ne olmuş acaba bu gencin sağ eline?

Sorduğu adam bilgi verdi halifeye:

– Mûte Savaşı'nda yaralanmış olan eli daha sonra kesilmek zorunda kaldığından böyle kesik elle kaldı. Yemeğini o yüzden rahat yiyemiyor, suyunu da o sebeple rahatça içemiyor...

Bu açıklama halifeyi epeyce bir müddet düşündürdükten sonra yanındakilere emrini verdi:

– Bu malul gazimizi götürün kendisine bir hizmetçi tayin edin, maaşını hazineden vereceğiz. Savaşta kullanıp barışta insanları kendi dertleriyle baş başa bırakmak ne adaletle bağdaşır, ne de insafla.

***

Evet, sosyal adaletin örnek uygulayıcısı Hazreti Ömer, tâ saadet asrında böyle örnekler sunmuş, böylesine uygulamalarla mesaj vermiştir kendinden sonra gelecek asırlara...

Bugün 1400 sene öncesindeki bu uygulamaları tam olarak göremeyince ister istemez dilimizden dökülen malum söz olmaktadır:

Geçmiş zaman olur ki hayali cihan değer.

NÜFUZ TİCARETİNE İSLÂM'IN BAKIŞI

İnsanların çoğu sade vatandaş. Makam mevkileri zemindedir. Kullanacak nüfuzları yoktur. Alın teriyle kazanmak zorundadırlar. Haram karışmaz çoğu zaman rızıklarına.

Ama kimileri var ki yüksek mevki sahibidirler. Bunların itibarları, nüfuzları vardır. Bu itibar ve nüfuz bulundukları makamdan gelmektedir. Kendilerine ait değildir. Ne acıdır ki, kendilerine ait olmayan bu nüfuzu kendi menfaatleri için kolayca kullanıyorlar, bir de bakıyorsunuz ki, üst makamdakilerin yolsuzlukları ayyuka çıkmış, boğazlarına kadar soygun ve talana bulaşmışlar. Neden olmuş? Nüfuzlarını kullanmışlar da ondan. Kendilerine ait olmayan nüfuzu kendi menfaatleri için istimal etmişler.

Yapabilirler mi bunu? Makamlarının sağladığı nüfuzu cüzdanlarını şişirmeye kullanabilirler mi?

Siz ister kullanır deyin isterse kullanamaz. Adamlar atı alıp Üsküdar'ı çoktan geçmişler de iz sürmesi yeni başlıyor anlaşılan.

Bu konuda size hayali cihan değer zamandan bir örnek arz etmek istiyorum. İbretle okuyacak, hayretle tefekkür edecek, sonra bir daha karar vereceksiniz insanlığın kurtuluşu nerede, hangi anlayış ve inancın içinde?

Hadiseyi bizim “Hayatın Gayesi” kitabının 170. sayfasından aynen aktarıyorum.

Nüfuz Ticareti ve İslâm

Günümüzdeki nüfuz ticaretini hepimiz bütün tepkisiyle hissediyoruz. Acaba, İslâm’ın kafa ve gönüllere hakim olduğu devrelerde bu nüfuz ticareti nasıl anlaşılıyor, ne türlü telakki ediliyordu?

Arabistan’da oldukça uzun kuraklık hüküm sürmektedir. Çöldeki yeşillikler kavrulmuş, dikenler bile ot olma vasfını kaybetmiştir. Develer koca çölü bir uçtan bir uca adımlıyor, yine de iskelet haline gelmekten kendilerini kurtaramıyorlardı.

Halife Hazreti Ömer’in oğlu (radıyallâhu anhumâ) bir deve almış, otlatıp geliştirdikten sonra satmayı düşünmüştü. Abdullah’ın devesi bir müddet çölde otlayıp semizlendikten sonra onu pazara getirip satışa arz etti.

Gariptir ki başka develere müşteri bulunmadığı halde Abdullah’ın devesine müşteri çoktu, neredeyse açık artırmaya çıkacaktı.

Tam o sırada bir irkilme oldu.

– Halife pazarı teftişe çıkmış, buraya geliyor, dediler.

Elinde hurma dalından yapılmış bastonu ile çevresindeki malları kontrol ede ede gelen Halife (radıyallâhu anh) devenin yanındaki müşterilere bakarak yaklaştı. Dikkatini çeken müşteri çokluğu onu şüphelendirdi. Sordu:

– Ya İbâdallah, bu deve kimin böyle? Ne kadar semizlenmiş. Hayret doğrusu? Böyle kuraklık günde böyle semizlenme!..

Herkes susmuş, kimse cevap vermemişti. Halife tekrar sordu:

– Bu deve kimin devesidir? Nasıl beslenmiş de bu kadar semizlenmiş?

Abdullah cevap verdi:

– Deve benimdir babacığım. Satıp da kâr etmek için çöle sürmüş, otlatmıştım.

Halifeyi bir düşüncedir aldı. Oğluna şu suali sordu:

– Abdullah, herkesin devesi iskelet halinde iken senin devenin semizleyip, derisine sığmaz oluşunun sebebini biliyor musun?

– Bilmiyorum babacığım?

– Bak sana anlatayım. Senin devenin bu kadar semizlenmesinin sebebi, benim halife oluşumdur. Bu deve, halifenin oğlunundur, diyerek, kendi develerine yedirmediler, senin devene yedirdiler, kendi develerine içirmediler, senin devene içirdiler. Böylece başka develer yeşillik bulamazken, içecek su bulamazken seninki halife ismi sayesinde hepsini buldu, semizleyip derisine sığmaz oldu. Otlu yerler ona tahsis edildi.

Halife, sözlerini şöyle bitirdi:

– Şimdi yapılacak iş şudur: Deveni satınca ana parasını ayır, kârını da hemen bana getir, Hazine'ye yatırıp beytülmâle iade edelim. Çünkü halife unvanı devletindir. Devletin unvanı ile kazanılan para da devlete aittir. Aksi halde nüfuz ticareti yapmış olur, helal malımıza haram karıştırmaktan kurtulamayız.

Ve, Abdullah (radıyallâhu anh) devesini satar, ana parasını alır, kârını da Hazine'ye verir, helal malına nüfuz ticareti sayılan kârını karıştırmaz.

***

MEMUR-HALK MÜNASEBETİ

Adalet, insanın damarında dolaşan kan gibidir. Sıhhatli işlerse toplum hayatı da sıhhatli devam eder. Kanda duraklama olursa hayatta da duraklama söz konusu olur. Bundan dolayı adalette pîr derecesine ulaşmış olan Hazreti Ömer'in kitaplarımıza geçmiş olan bir 'şikayet masası'ndan söz etmek istiyorum bugün.

Sahabenin ileri gelenlerinden, Resûlullah'tan hiçbir gazada geri kalmayan, bazen de Medine'de Resûlullah'ın yerine vekil kalan ensardan Muhammed bin Mesleme, Hazreti Ömer'in 'şikayet masası' başkanı idi. Memurlardan şikayet bu masada ona gelir, durumu inceler, gerekirse haksızlık yapan, rüşvet alan, adam kayıran memuru burada -araştırmalardan sonra- cezalandırırlardı.

Bir defasında Medine'ye toplanan memurlara Hazreti Ömer -bugünkü ifadeyle- brifing veriyor, onlara halka âdil davranmaları, zulmetmemeleri hususunda ikazlarda bulunuyordu. İşte bu sırada halktan sessiz bir adam ortaya çıktı.

– Beni memurlarınızdan işte şu adam haksız yere dövdü. Halbuki suçlayarak dövdüğü konuda benim suçumun olmadığı sonradan da anlaşıldı, diyerek davacı olduğunu söyledi.

Konu araştırılınca sessiz adamın haklılığı, memurun ona zulmen kırbaç vurduğu meydana çıkınca Hazreti Ömer'in kararı kesinleşti:

– Seni döven memura sen de vurduğu kırbaç kadar kırbaç vuracaksın!

Amir bin Âs buna itiraz etti:

– Ya Ömer, bundan sonra memurlarınızı halkın gözleri önünde dövdürecek misiniz? Şayet bunu yaparsanız bu, memurlarınızın itibarını düşürür, onları iş yapamaz hale getirir.

Hazreti Ömer'in cevabı aynen şöyle oldu:

– Ben zalimi şu ya da bu bahanelerle koruyup da mazlumu maruz kaldığı zulümle baş başa bırakamam. Kim zulmetmişse karşılığını görmeli ki tekrarına cesaret edemesin.

Ve karar kesinleşti.

Kimsesiz adam kendisine vurduğu kırbaç kadar kırbaç vuracaktır zâlim adama.

Bu defa Amir bin Âs, kimsesiz adama gitti.

Teklifini yaptı:

– Sana vurduğu kırbaç sayısınca altın vereceğim. Bunu al, davandan vazgeç, yoksa halk cesaret bulur, memurlar korkaklaşır.

Böylece kimsesiz adam yediği kırbaç sayısınca altın alınca davasından vazgeçti, kimsesizliğinden cesaret alarak adam dövme olayı da bir daha vaki olmadı.

Nitekim bundan sonra bir şikayet de Basra Valisi Ebu Musa'dan gelmişti 'şikayet masası'na. Şöyle deniyordu şikayette:

1– Vali Ebu Musa gereğinden fazla hizmetçi çalıştırıyor.

2– Ailesine halkın bulamadığı, yiyemediği yemekleri yediriyor.

3– Bütün işleri sorumsuzca davranan Zeyyad'a yaptırıyor, kendisi meşgul olmuyor.

Bu şikayeti ciddi bir olay olarak gören Hazreti Ömer, şikayet masası görevlisi Muhammed bin Mesleme'ye bırakmayıp olayı

bizzat kendisi incelemeye almış, sonunda da vali iki konuda haklı, birinde ise haksız bulunarak şöyle bir karar çıkmıştır:

1– Valinin evindeki yemekler halkın yediğinden çok fazla lüks ve israf içinde değildir.

2– İşlerini teslim ettiği söylenen Zeyyad yönetimde ehil insandır.

3– Hizmetiçi konusunda Basra Valisi kendisini haklı gösterecek sebep bulamamıştır. Bu yüzden de esirlerden meydana getirdiği hizmetçileri tümüyle alınmış, bir daha halkın üstünde bir hizmetçi çokluğuyla çalışmasına yasak konmuştur.[3]

Bundan sonra Hazreti Ömer'den Medine'deki bir diğer toplantıda şu sözler duyulmuştur:

–Memurlarımız halka hizmet için görevlendirilmekteler, halka zulmetmek için değildir. Vallahi zulüm ve israf kimden gelirse gelsin, kime yönelirse yönelsin affetmem. Bunu hemen bütün memurlarımız bilsinler. Sonra benden af dilemek için araya adamlar koyup da kurtulacaklarını sanmasınlar. Vallahi haksızı, zalimi, görevini kötüye kullananları affetmem.

***

İşte size 14 asır öncesinden bir memur-halk münasebeti tablosu. Günümüzdeki yönetimin memur-halk münasebetiyle kıyaslayabilirsiniz. Mukayese size aittir.

---

3 et-Taberî, *Târîhu'l-ümem ve'l-mülûk* 2/556.

SORUMLULUK DUYGUSU YOK MU EDİLİYOR?

Eskiden insanlar belli bir makam ve mevkiye tayin edilirken bir sevinir bir de üzülürlermiş. Sevinmelerinin sebebi belli; ama neden üzülürlermiş?

Çünkü her makam ve mevkiin kendine göre sorumluluğu, mesuliyeti vardır da ondan. Onun için sevinirken de üzülürlermiş.

Bu sorumluluk duygusunu tarif ederken şöyle çarpıcı ikazlarda da bulunur hadiseler:

– Dünyada on kişiye de olsa başlık edenler mahşerde elleri başlarına bağlı olarak gelecekler. Makamının sorumluluğunu yerine getirmişlerse elleri çözülecek, getirmemişse bağlı olarak görevini yapmamışların gidecekleri yere gönderilecekler...

Bundan dolayıdır ki herhangi bir mevkiye geçenler sevinirken de vebalini, sorumluluğunu hatırlar, endişe de duyarlarmış.

Nitekim bu sorumluluğu duyanların başında gelen Halife Hazreti Ömer, son anlarını yaşarken kendisinden oğlunu halife tayin etmesini istemişler ve verdiği cevapta aynen şöyle demiş:

– Bir evden bir kurban yeter!

Evet, gereğini yerine getirmekte hata eder, kifayetsizlikte bulunursa halife de olsa kendini kurban etmiş sayılır. Bir evden ise bir kurban yeter...

Şimdi görüyoruz ki kimsecikler bir makam ve mevkiye gelirken böyle bir tereddüt ve endişe taşımıyorlar. Sadece makamın getirisini düşünüyor, götürüsünü hiç de hatırlamıyorlar. Demek ki o makamda neleri nasıl elde eder, nasıl menfaat yönlendirmesi yapabilirim, gibi düşüncelerle fırsatı ganimet bilme halleri onları alıp götürüyor, sorumluluğu hayale bile getirmiyorlar.

Halbuki bütün mevkilerin sahibi millettir. Milletin hakkı vardır o makam ve mevkide. Gereği yerine getirilmezse bütün milletin hakkını yüklenmiş olmak söz konusudur. Bu da korkulacak bir hak yüklenme olayıdır.

Nitekim bunun en canlı bir örneğini yine Halife Hazreti Ömer'de görmekteyiz.

Bir gün ashabın zenginlerinden biri olan Abdurrahman bin Avf'tan ödünç para ister. Şaşıran Abdurrahman sorar:

– Ya emire'l-mü'minin, ödünç parayı benden mi istiyorsun? Halbuki hazine senin elinin altında. Oradan istediğin kadarını alabilirsin. Hatta istediğin zamana kadar da geciktirebilir, sonra ödeyebilirsin.

Halifenin buna cevabı düşündürücüdür:

– Evet der, ey Abdurrahman, ödünç parayı senden istiyorum da elimin altındaki hazineden almıyorum. Çünkü der, hazineye bütün bir millet ortaktır. Herkesin onda hissesi vardır. Ben oradan aldığım ödüncü ödeyemeden ölürsem bütün bir milletle helalleşmek zorunda kalırım ahirette. Bu da beni korkutur. Ama senden ödünç alırsam ödemeden ölsem ahirette sadece seninle helalleşmek zorunda kalırım. Bu ise göze alınabilecek bir helalleşme olabilir.

İşte size bir sorumluluk örneği.

Günümüzdeki yolsuzluklara bakınca sorumluluk anlayışının ne kadar yozlaştığını, ne ölçüde erozyona uğradığını görüyor, hayıflanarak söyleniyoruz.

Demek ki, yüreklerden çekilsin de havfi Yezdan'ın.
Ne irfanın kalır tesiri, ne vicdanın...

SEN VALİ DEĞİL, ANCAK ÇOBAN OLURSUN(!)

Bugün devlet çapında yaşanmakta olan görev ihmalleriyle, takipsiz kalan sonuçlarını görüyor, tarihteki ihmallerle sonuçlarını düşünüyor, ister istemez kendi kendimize soruyoruz:

– O gün niçin öyleydi de bugün neden böyle?

İsterseniz bir tarihî ihmal ve şikâyet sonucunu birlikte okuyalım. Bakalım nasıl takip ve tecziye söz konusu oluyor.

Bizim "Hayatın Gayesi" kitabından aynen.

***

Hattâb oğlu Ömer, mescitte oturuyordu. Yabancı bir adam içeri girerek konuşmaya başladı:

– Ey Ömer! Cehennemin şiddetli azâbından ne haber?

Adamı susturmak istedilerse de Halife Hazreti Ömer:

– Bırakın onu, yanıma gelsin diye seslendi.

Adam huzuruna gelince:

– Ömer'e cehennem azâbını hatırlatmakta elbette kastın vardır, söyler misin bu maksadını dedi.

Adam sanki böyle bir teklif bekliyormuşçasına hemen söze başladı:

– Her tarafa memurlar gönderiyorsunuz, vazifeli bulundukları müddetçe de dikkat edecekleri şartları söylüyorsunuz; fakat bu şartlara memurlarınız riayet ediyor mu, etmiyor mu bir daha bakmıyorsunuz!

– Memurlarımın içinde vazifelerini suiistimal edenler mi var?

– Elbette!

– Kimmiş bu?

– Mısır'a gönderdiğiniz valiniz!

Bu şikâyet üzerine Medine'nin yerlisinden iki kişiyi derhal Mısır'a doğru yola çıkaran Hazreti Ömer onlara şu emri verir:

– Mısır'a vardığınızda ilk defa halkın içine karışacak, şikâyetin doğru olup olmadığını halktan tahkik edeceksiniz. Doğru değilse geri dönüp geleceksiniz, doğru ise valiyi de alıp birlikte geleceksiniz!

Hemen yola çıkan ensardan bu iki zat, Mısır'a vardılar ve halkın arasında günlerce tetkikten sonra şikâyetçinin söylediklerinin doğruluğuna kani oldular. Kime sordularsa, "Makamının verdiği itibar ve nüfuzu şahsî menfaatleri için kullanıyor, işlerimizi sürüncemede bırakıyor." şeklinde şehadette bulundular.

Nihayet bir sabah memurun evinin kapısına gelen iki Medineli, adamı dışarı çağırdılar, "Şimdi meşgulüm, sonra gelsinler." diye haber göndermesi üzerine de Medineliler, "Biz halifenin müfettişleriyiz. Ya şu anda bizimle görüşürsün veyahut evini ateşe verir, seni dışarı çıkarırız." diye karşılık verdiler. Bunun üzerine yanlarına çıkan adamı alıp Medine'ye geldiler.

Mısır'da bir hayli şişmanlayıp epeyce değişikliğe uğramış olan memurunu tanımayan Halife Hazreti Ömer:

– Sen kimsin diye sormak zorunda kaldı.

– Mısır'a gönderdiğiniz memurunuzum, deyince,

– Seni yolcu ettiğim günlerde böyle değildin, ne kadar şişmanlamışsın, diye ayıpladıktan sonra hazırlattığı maşlah ile bir de sopayı uzatarak,

– Al şu maşlahı giy, şu sopayı da elinde tut, sana lâzım olacak! Çünkü bundan sonra sen hazinenin malı olan koyunların çobanı olacaksın, senin baban da çobandı. Onun için sana Bin Ganem denirdi. Baba mesleğidir. Sana memurluk değil, çobanlık yakışır, dedi.

Hazreti Ömer'in çobanlığa tayin ettiği Bin Ganem'e bundan sonraki nasihati şu oldu:

– Zekât koyunlarından meydana gelmiş olan bu sürüyü otlatırken senden süt isteyen herkese karşılıksız süt vereceksin; fakat bunların içinde Ömer'in aile efradından kimse bulunmayacaktır. Ömer'in akrabalarından hiçbirinin, zekât malının ne etinden, ne de sütünden istifade ettiğini duymadım, bundan sonra da duymak istemem!

***

Evet, o gün niçin öyle, bugün neden böyle?

ADALET LEVHASINI OKUYABİLİYOR MUSUNUZ?

Hadis kitaplarından et-Tac' daki bir başlık aynen şöyledir:

– el-Adlü esâsü'l-mülk![4]

Biz bu Arapça anlatımı bugün başımızın üstünde Türkçe levha olarak asmış iftiharla okumaktayız:

– Adalet mülkün temelidir.

Ama sadece okumakta mıyız, yoksa bazen uygulamasını da yapıyor muyuz, takdir size aittir.

Bunun tarihteki uygulamasını ibretle, takdirle temaşa etmekteyiz. İsterseniz birlikte bakalım Hazreti Ömer devrindeki şu uygulamaya:

***

Halktan biri olan Übey bin Ka'b, Halife'den şikâyetçidir.

Akla gelen, sıradan bir adam devletin başından şikâyetçi olabilir mi? Çünkü o devirde diğer devletlerin hiçbirinde halktan biri devletin başından şikâyetçi olamaz. Hele mahkemeye hiç veremez. Çünkü ortaçağ.

Ama halife Hz. Ömer'in adalet anlayışında bu mümkündür.

4 Mansur Ali Nazif, *Tac Tercemesi,* [Trc: Bekir Sadak], Eser Kitabevi, İstanbul, 1976, 5/138.

İşte Übey bin Ka'b da şikâyetini yapmıştır bile hakim Zeyd bin Sabit'e.

Neden şikâyetini yapmıştır? Çünkü halifeyle önceden tartışmışlar, anlaşamamışlar. Her ikisi de kendisinin haklı olduğunu ileri sürmektedir. Bu durumda geriye adaletten başka müracaat yeri kalmamıştır. Bu yüzden halife yol göstermiştir.

– Buyur adalete müracaat et, şikâyetini yap!

Bu sebeple şikâyetini yapmıştır Übey bin Ka'b.

Nitekim adalet adına çağrıldığı mahkemeye gider halife. Salonda hakim Zeyd bin Sabit'i görünce ona doğru ilerler. Zeyd ise devletin başının kendisine doğru gelişine ayağa kalkarak karşılık verip hürmet göstermek ister. Ne var ki bu hürmet hali halife tarafından müthiş bir ikazla durdurulur. Halife tarihe geçen meşhur çıkışını ayaktaki hakime şu sözleriyle yapar:

– Adalet hiç kimseye ayağa kalkmaz. Ama herkes adalete ayağa kalkmalıdır.

İlave eder:

– Sen otur, biz senin huzurunda eşit şekilde ayakta muhakeme olalım.

Ve devletin başı halktan biriyle yan yana muhakeme olur hakim Zeyd bin Sabit'in huzurunda.

Bir ara davacı Übey, ortaya koyduğu iddiasını ispatlayamadığından yemin teklif etmek ister. Zeyd bin Sabit ise buna itiraz eder:

– Karşındaki sıradan kimse değildir, devletin başı Halife-i Müslimin'dir. Yalan söyler mi ki yemin teklif etmeyi istiyorsun?

Halife'den buna da sert bir ikaz gelir:

– Senin huzurunda sıradan biriyle halife eşit olmadıkça âdil olamazsın. Adalette herkesten ne isteniyorsa halifeden de o istenecektir. Aksi takdirde adalete nüfuzlu insanların gölgesi düşmüş olur!..

Evet, durum saadet asrında öyleydi. Ya bugün? Füze çağında nasıl?

Bugün "Adalet mülkün temelidir." levhamıza nüfuzlu kimselerin gölgesi mi düşmüştür? Okunamaz hale mi gelmiştir? İlahiyat fakültelerinde, imam hatip okullarında, Kur'ân kurslarında, özel okullarda ve hayatımızın bazı kesimlerinde, bu levhayı okuyabiliyor musunuz?

Kararı siz verin, yorumu siz yapın.

NEDEN BAŞIMIZA BİR ÖMER GELMEZ?

Okuyucum şikâyet dolu mektubunun sonunda sormuş:

– Neden başımıza bir Ömer gelmiyor bir türlü? demiş.

– Neden mi? Bu yazıyı sonuna kadar sabırla oku, neden bir Ömer'in bir türlü gelmediğini hemen anlayacaksın.

Evvela bir Ömer'i tanıyalım, sonra da zamanındaki halkı.

***

Geçtiği yollardan taşları ayıklar, halkın ayağına değmesi muhtemel acıtıcı manialarıbizzat temizlerdi. Bir gün yine yoldan giderken gözüne çarpan bir taşa ayağıyla vurdu. Yolun kenarına doğru yuvarlanan taş, gelmekte olan bir sahabinin ayağına çarptı.

Bundan müteessir oldu; fakat bir şey söylemeden geçip gitti.

Aradan bir sene geçmişti. Hazreti Ömer, aynı yolda yürürken, rastladığı taşları yine ayak ucuyla vurup kenara itmekteydi. Tam o sırada, geçen sene ayağına taş değen sahabi de oradan geçiyordu.

Halife cebinden para dolu bir kese çıkartıp uzattı:

– Buyur, bunu harçlık et!

Sahabi heyecanlandı:

– Harçlığım var ya Emîre'l-Mü'minin!

– Biliyorum harçlığın var; fakat buna rağmen kabul etmeni istiyorum!

– İhtiyacım yok.

– Peki, sen bu sene hacca gitmeyecek misin?

– Gideceğim.

– Öyle ise bunu al da, yol harçlığı yap!

– Yol harçlığım da var.

– Biliyorum ki yol harçlığın da var. Fakat ben bu harçlığı, bana olan hakkını helal etmen için vermekteyim.

Geçen sene bu yolda taşları ayıklarken, ayağımla vurduğum bir taş, yuvralanıp senin ayağına değmiş; ben de halkımdan birinin ayağına taş vurup acıttığım için üzüntüye kapılmıştım. Beni bu üzüntüden kurtarman ve üzerime geçen hakkını helal etmen için, bu harçlığı vermeyi düşündüm. Alır da hakkını helal edersen, beni huzura kavuşturur, memnun edersin. Biliyorsun kul hakkı başkalarına benzemez!

Bu, o günkü devlet reisinden bir misal! Şimdi, bir de o günkü halktan bir numune arz edeceğim:

Biliyorsunuz Hazreti Ebu Zerr, komşusunun karnı açken bir Müslüman'ın kendi evinde tok olarak uyuyamayacağını söylüyor; elinde imkanı olan kimseleri, borç harç içinde inleyen din kardeşlerine yardım etmemeleri halinde, cehennemin şiddetli azabıyla ikaz ediyordu.

Onun bu iddiasında samimi olup olmadığını anlamak için, bir gün kendisine bir kese dolusu para gönderip, hediye olarak kabul etmesini istediler.

Ebu Zerr, bu parayı kabul edemeyeceğini, kendisinden daha fakir olanlara vermesi gerektiğini ısrarla söyleyince, parayı getiren köle, "Bunu sen kabul edersen benim hürriyetime kavuşacağımı söylediler." diyerek kabul ettirdi.

O gecenin sabahında köle tekrar gelerek:

– Size akşam getirdiğim parayı yanlış yere getirmişim. Başkasına vermem gerekmiş; parayı geri istiyorum dedi.

Ebu Zerr'in buna cevabı şöyle oldu:

– Ben komşumun borç-harç içinde kıvrandığı bir zamanda, evimde para biriktirip, zevk u safa içinde yaşamamın doğru olmayacağına inandığım için, sizin verdiğiniz parayı daha akşamdan fakir ve perişan kimselere dağıttım. Şu anda sana verecek param yoktur!

İşte bu da o günkü Asr-ı Saadet halkından bir misal!..

Şimdi biraz daha sonraya, hicretin yetmişinci senelerine doğru geliyoruz. Tarihte zulmüyle şöhret yapmış Haccac-ı Zalim, birçok sahabenin boynunu vurmuş; mancınıkla Kâbe'yi taşa tutup Beytullah'ı bile yaralamış; hayatta kalan az sayıdaki ashabın da hayatlarını zehir etmişti.

İşte bu adama bir gün şöyle dediler:

– Sen Hazreti Ömer'in adaletini, halkına karşı takındığı müşfik tavrını biliyorsun. Ne olur, biraz da ona benze. Onun gibi ol! O, halkının boynunu vurmak şöyle dursun, kazara ayağına bir taş değmesinden bile teessüre kapılıyor; bir sene sonra da olsa, helallik diliyordu.

Haccac'ın bu isteğe tarihî cevabı şöyle oldu:

– Doğru söylüyorsunuz! Fakat Ömer'in devlet reisliği zamanında, Ebu Zerr gibi de halkı vardı. Siz Ebu Zerr gibi hakperest ve din kardeşlerini düşünen bir Müslüman olun, ben de Ömer kadar adil, halkını düşünen bir kumandan olayım! Siz Ebu Zerr olmadıkça, benden de Ömer'e benzememi isteyemezsiniz. Çünkü size, ancak ben layığım!

Siz ne dersiniz bu işe? Tarih tekerrürden mi ibaret?

Biz Ebu Zerr olmadıkça, başımızdakiler de Ömer olmayacak mı?

VALİNİN OĞLU YARIŞI KAYBEDİNCE...

İki genç atlarına binip çöle açıldılar. Maksatları belliydi. Bahse girmişler, yarışa çıkıyorlardı.

Ne var ki, her biri kendi atına güveniyor, yarışı kazanacağını sanıyordu. Ancak bu inançta biri biraz şüpheliydi.

Ama o da babasına güveniyordu. Zira babası Mısır valisiydi. Babası, Amr bin Âs'ın korkusundan rakibinin kendisini geçemeyeceğini tahmin ediyor, biraz da bu yüzden atına güvenmiş oluyordu.

Münasip bir düzlüğün başında atlarını mahmuzladılar. Bir anda toz duman içinde çölün ortalarına doğru varırken, biri geçmeye başladı. Gariptir ki geçen at, sıradan bir adamın oğlunun atıydı. Kalan ise valinin oğlu...

Buna tahammül edemedi. Hiç olmazsa babasının hatırını sayıp geçmemesi gerekiyordu. Ama bunu dahi düşünmeden geçmişti. Bir anda öylesine öfkeye kapıldı ki geçtiği yerden geri dönüp gelerek kendine tebessüm eden rakibine elindeki sert kamçısını şaklatmakta gecikmedi. Hem öylesine kamçıladı ki, ne olduğunu şaşıran genç, kamçıların hızlı darbesi altında yüzünün kanlar içinde kaldığını anladı.

Büyük bir sabır gösteren genç doğruca Halife Hazreti Ömer'in huzuruna gitti.

– Yâ Emîre'l-Mü'minîn, Mısır Valisi Amr bin Âs'ın oğluyla yarışa çıktık. Benim atım geçince tahammül gösteremedi, beni bu hale getirdi. Yüzümde gördüğünüz lekeler onun vurduğu kamçının izleridir. Maruz kaldığım zulmün hakkını almanızı istiyorum!

Hazreti Ömer ve yanındakiler hayretle baktıkları gencin durumuna üzüldüler.

Hemen bir mektup yazan Halife:

– Bu mektubu alır almaz buraya gel, hakkındaki isnada cevap ver, dedi.

Mektubu alan valinin oğlu, Halife'nin huzuruna geldi.

Kendisini takdim etti.

– Ben Mısır Valisi'nin oğluyum, mektubunuzu aldım, emrinizi yerine getirdim, buyurun.

Halife-i Müslimîn sordu:

– Sen şu Mısırlıyla yarışa çıktın mı?

– Evet!

– Yarışta onun atı senin atını geçti mi?

– Evet!

– Sen de onu kamçıyla dövüp bu hale getirdin mi?

.....

Halife devam etti:

– Şu yüzündeki kamçı izleri de senin kamçının izleri mi?

Gençte yine cevap yok, sükût ise ikrardan sayılmaktadır.

Bundan sonra Hazreti Ömer bir sual daha sordu:

– Peki neden kamçıladın?

– Ben valinin oğluyum, o ise sıradan birinin oğlu. Herhalde bu farkı düşünmeliydi. Düşünmedi, beni geçti. Ben de kamçıladım.

– Yani sen valinin oğlu olunca üstün mü olursun, o sıradan birinin oğlu olunca köle mi olur?

İşte o zaman Hazreti Ömer meşhur cümlesini söyledi:

– İnsanlar analarından hür olarak doğarlar, siz onları ne zaman köle yaptınız?

Ortalıkta derin bir sessizlik...

Ve Hazreti Ömer emrini verdi:

– Mısırlı sıradan adamın oğlu, kalk, valinin oğluna, sana vurduğu kadar kamçı vur, hakkını al!

Hâdiseyi Kenzü'l-Ummâl'da anlatan Hazreti Enes der ki:

– Vallahi sıradan bir adamın oğlunun, valinin oğlunun sırtına kamçı vurmasına biz seviniyor, manzarayı tebessümle seyrediyorduk.[5]

İşte kâmil Müslüman'ın adalet anlayış ve uygulayışı...

---

5 Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-ummâl* 12/660.

YÖNETİCİ OLMANIN SORUMLULUĞU DA VAR

Neden herkes baş olmak istiyor, bu uğurda oldukça fedakârlık ve feragatlere giriyor, birçok riski de göze alıyor?..

Neden olacak, getirisi çok da ondan. İmkânı ve salahiyeti fazla da o yüzden.

– Sorumluluk ve mesuliyeti?..

Onu boş ver, orasını düşünme. Sen sadece getirisine bak, götürüsüne değil.

İşte bu yüzden herkes bir baş olma sevdasında.

Ama o başlığın sorumluluğunu yerine getirebilir miyim, getiremezsem sorumlu olur muyum? Orasını boş ver demeye getirmekte.

Bundan dolayı söylenmiş meşhur tekerleme.

– Bir baş ol da istersen soğan başı ol!

Öyle ise gelin birlikte okuyalım baş olmanın sorumluluk ve vebalini. Şayet çıktığı makamın gereğini tam yerine getirmez, sorumluluğunu icra edemezse...

***

Mahşer halkı hesaptan önce toplanır.

Herkes serbest ve rahat. Ancak belli gruplar vardır ki onlar öyle serbest ve rahat değil. Çünkü onların elleri başlarına bağlı.

Evet, belli gruplar vardır ki onlar mahşer halkının önünden elleri başlarına bağlı olarak geçirilirler. Hesabı verinceye kadar da başlarına bağlı kalırlar.

– Kim midir bu elleri başlarına bağlı bekleyenler?

– Yöneticiler, baş olanlar...

İsterse başı oldukları insanın sayısı on kişiden ibaret olsun. Yönetici ya... Hesabı verdikten sonradır ki elleri başlarına bağlı olmaktan çözülür, esir görünüşünden kurtulurlar. Yönettikleri insanların durumuna dönerler.

– Ya baş olmanın hesabını veremez, yönettiklerinin hakkını yemiş olmak gibi vebal ve haklar söz konusu olursa?

O takdirde eller başlarına bağlı olarak sürülürler veballerini yüklendikleri insanların cezasını çekmek üzere...

İşte bundan dolayıdır ki Halife Mansur hac esnasında büyük veli Abdullah bin Mübarek'in şöyle bir ikaz sorusuna muhatap olur. Büyük veli der ki:

– Ey müminlerin emiri! Görüyor musun şu gözyaşı döken hacıları?

– Görüyorum.

– Bunların hepsi de sadece kendi nefislerinin hesabından korktuklarından dolayı gözyaşı döküyorlar. Sen ise kendi nefsinden başka yönettiğin bunca insanların da hesabından sorumlu olacaksın, acaba senin ne kadar gözyaşı dökmen gerekecek?

Gözyaşı dökme sırası Halife Mansur'a gelmiştir bu ikâzdan sonra...

Onun için insanlar bir makam ve mevkiye çıkmak isterken tek gözle bakmamalı, Rabbimizin verdiği iki gözü de kullanarak nazar etmelidir. Biriyle o makam ve mevkiin sağlayacağı maddî

imkânları, menfaatleri görmeli, öteki gözle de getireceği vebal ve sorumluluğu görmeli, mutlaka makamın hakkını vermeyi, görevini adaletle yerine getirmeyi hedef edinmelidir.

Aksi halde burada yönettiği insanlara köle gibi bakanlar, orada köle gibi baktıkları insanların yanında kendileri köle gibi kalırlar, elleri başlarına bağlı esir muâmelesine lâyık olurlar.

SİZİN YANLIŞINIZI DÜZELTECEK ADAM ANASINDAN DOĞMAMIŞ MI?

En kötü ahlâk, kanaatinde inatçılık etmek, birinin düzeltmesine asla rıza göstermemek.

En güzel ahlâk da, yanlışta ısrarcı olmamak, birinin düzeltmesinden memnun olmak. Bu ahlâk, daha ziyade Halife Hazreti Ömer'in ahlâkıdır.

O, kendi düşüncesinde asla ısrarcı olmaz, birileri gelir de ona kanaatinin yanlışlığını ifade ederse asla diretmez, hemen doğruyu kabul ederek kendi düşüncesini terk ederdi.

Bundan dolayı ona 'vakkaf' denmiştir.

Vakkaf, bir arabanın hızla giderken önüne bir engel çıkmasıyla frene basılıp da aniden zınk diye durdurulmasıdır.

Hazreti Ömer de bir şeyi kabul etmiş, hızla uygulamaya giderken biri önüne çıkar da onun yanlışlığını söylerse âniden durur, doğru bulursa kabul etmekte asla tereddüt göstermez sonra da şöyle derdi:

– Allah razı olsun senden, beni bir yanlıştan kurtardın. Yoksa ben sadece yanlış kanaatte kalmayacak, yanlışı uygulayacaktım da.

Bu konuda oldukça ibretli olaylar anlatırlar. Birini, geceleri Medine'de birlikte gezdikleri Abdurrahman bin Avf Hazretleri nakleder.

Bir gece Medine sokaklarında gezerken bir evin içinden karışık seslerin geldiğini duyarlar. Biraz yaklaşınca sorar Halife:

– Ey Abdurrahman, bu evin kime ait olduğunu biliyor musun?

Abdurrahman bin Avf, "Bilmiyorum" der. Halife şöyle açıklama yapar:

– Burası Rebi'a bin Ümeyye'nin evidir. İçindekiler de sarhoşlar, içmişler bağırıp çağırıyorlar. Ne dersin, bunlara ne türlü bir ceza uygulayalım? Gecenin bu saatinde bu haldeler...

Abdurrahman bin Avf der ki:

– Bana kalırsa ceza uygulanacaklar onlar değil, biziz!

İrkilir Halife.

– Neden diye sorar. Şöyle izah eder büyük sahabe:

– Allahü Azimüşşan 'İnsanların gizli ayıplarını araştırmayınız.' buyuruyor. Biz ise gecenin bu saatinde evinin içindeki ayıplarını araştırıp meydana çıkarmakla meşgulüz. Aslında cezalık işi biz yapıyoruz demektir!

Bunun üzerine düşünmeye başlayan Halife, elini Abdurrahman bin Avf'ın eline uzatarak der ki:

– Tut şu elimden de bir an evvel buradan uzaklaşalım; yoksa biz onlara değil, onlar bize ceza isteyebilirler.

Oradan hızla uzaklaşırken de söylenmekten kendini alamaz Halife!

– Allah insanları doğru düşünen dostlardan mahrum etmesin. Kimseyi de kendi kanaatinde ısrarcı eylemesin. Kendi kanaatini dostlarına kontrol ettirmek, daha doğrusunu duyunca da hemen kabul etmek ne güzeldir!

***

Ne dersiniz? Sizde de var mı böyle bir anlayış? Siz de kendi düşüncenizi dostlarınıza kontrol ettirir, daha doğrusunu duyunca hemen frene basar, kabul eder misiniz? Yani vakkaflık sizde de söz konusu mu?

Yoksa kimse sizin gibi doğru düşünemez, sizi kimse tashih edemez mi? Siz hep herkesten iyi düşünür, herkesi siz mi düzeltirsiniz?

Anasından doğmamış mı sizi düzeltecek insan?

ÜMİT DİNİDİR İSLÂM, KARAMSARLIK YOK

Rabbimizin hem (rahmeti) hem de (gazabı) vardır. Ancak 'Rahmeti mi, yoksa gazabı mı fazla?' diye sorulan bir soruya Rabbimiz kendisi cevap vermektedir:

– Rahmetim gazabımı geçmiştir![6]

Evet, Rabbimizin rahmeti gazabını aşmış ve taşmıştır.

Bunu kulunun iyiliğine yazdığı sevapla, kötülüğüne yazdığı günahtan da anlamak mümkündür.

Kul bir iyilik yaparsa sevabını ondan başlatan Rabbimiz, bir kötülük yaparsa günahını birden başlatmakta, böylece rahmetinin gazabını geçtiğini de açıkça ilan etmiş bulunmaktadır. Kur'ân-ı Kerim'de tekrarlanan âyetler de bunu ifade etmektedir:

– Kim bir iyilik yaparsa on sevap yazılır. Kim de bir kötülük işlerse bir günah kaydedilir.[7]

Görülen odur ki, kul bir iyiliğine on sevap aldığına göre ümitsizlik hissine girmemeli, sadece iyiliğini daha da çoğaltmayı hedef almalıdır. Zira bir iyiliğe on sevap yazıldığına göre kurtulması çok mümkündür. Rabbimiz de kulun kurtulmasını istediği içindir ki

---

6 Buhâri, *tevhid* 55; Müslim, *tevbe* 14-15.

7 En'am Sûresi, 6/160

lehine koymuş hükmünü. Bir hayrına on sevap yazmayı takdir buyurduğunu ilan etmiştir kitabında. Hemen ilave edelim ki bu iyiliğin de zerresi zayi olmadan intikal edecektir mahşerdeki günah sevap terazisine.

Bunu da ilan etmiştir Rabbimiz Zilzal sûresindeki âyetinde:

– Kim zerre kadar hayır işlerse karşılığını görecektir. Kim de zerre kadar şer işlerse cezasına uğrayacaktır.[8]

***

Bir gün bu âyetleri okuyan Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in huzurunda sahabeden Ebu Said el Hudri de vardı. Dikkatle dinledikten sonra sordu:

– Ya Resûlallah, bu âyette Rabbimiz işlediğimiz hayrın da şerrin de zerresinin zayi olmayacağını haber veriyor, değil mi?

– Evet, öyledir, buyurunca, feryadı basıyor Ebu Said el Hudri:

– Yandın ey Ebu Said yandın, annen ağlasın haline...

Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) soruyor:

– Seni yakan nedir ey Ebu Said?

– Ya Resûlallah diyor, işlediğim şerrin zerresi dahi zayi olmayacaksa ben nasıl içinden çıkabilir, hesabını verebilirim bunca şerrin?

Efendimiz tebessümle izah ediyor:

– Ey Ebu Said diyor, senin zerresi zayi olmayan sadece şerrin değil ki. Hayır olan işlerinin de zerresi zayi olmadan terazinin sevap tarafına konuyor, böylece bire bir olan günahın karşısında bire on olan sevapların da tartıya giriyor, sevapların daha ağır geleceğinden seni inşaallah kurtarıyor. Yeter ki bire on kazandıran iyilik ve hayırlarını daha da çoğalt, lehine olan durumu daha da lehine çevirmekten geri kalma.

---

8 Zilzal Sûresi, 99/7-8.

Evet, Rabbimizin rahmeti gazabını geçmiştir. Bir iyilik ve hayra on sevap verir, bunun da zerresini zayi etmeden terazisin de tartar, kulunu kurtarır. Yeter ki kul buna rağmen günahını ağır getirecek bir ihmal ve ilgisizliğe yönelmiş olmasın. Hayrı, şerrine galip gelsin.

Bundan dolayı söylenmiştir şu söz:

– Ümit dinidir İslâm, karamsarlığa yer yoktur!

– Çünkü Rabbimizin rahmeti, gazabından çoktur!

ALLAH'IN KULLARINA MERHAMETİ

Hiç düşündünüz mü; Hazreti Allah (celle celaluh) kullarını ne kadar seviyor, cehenneme gitmemelerini ne kadar istiyor?

İsterseniz sözü uzatmadan bir kudsî hadisin hatırlatmasına göz atalım, sonra diğer misallere geçebiliriz.

Rabbimizin en çok sevdiği şey nedir, biliyor musunuz?

Kudsî hadiste şöyle bildiriliyor:

– Rabbimiz kulunun işlediği amelleri içinde en çok tevbesini sever.

– Neden?

– Çünkü tevbe eden kul cehennemden kurtulur da ondan. Rabbimiz de kulunu cehennemden kurtaran ameli çok sever.

Hatta bir ana, yavrusunu ateşe atmayı nasıl istemezse Rabbimiz de kulunu cehenneme atmayı ondan çok daha fazla istemez.

Nitekim bir defasında ashabdan biri bir çocukluk hatırasını anlatırken demişti ki:

– Çalılıkta dolaşırken bulduğum bir kuş yuvasından yavruları alıp koynuma koymuştum. Tam bu sırada yavrunun anası başımda dolaşmaya başladı, acıdım, yavruları bırakmak için ihramımı

açmaya çalıştığım sırada kuş hemen koynumdaki yavrusunun yanına daldı, kanatlarını yavruları üzerine gerip kollamaya başladı.

Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in buna sorusu şöyle oldu:

– Bu annenin yavrusuna bu kadar acıması sizi hayrete mi düşürdü?

Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) şunu ilave etti:

– Hiç şüpheniz olmasın Allah'ın (celle celaluh) kullarına acıması bu annenin acımasından (kıyas kabul etmeyecek derecede) fazladır.

***

Bir defasında kadının biri çocuğunu kaybetmiş, deli gibi bir oraya bir buraya koşuyor, yavrusunu arıyor, bulduğu yabancı çocukları da bağrına basıp hemen oracıkta emdiriyordu.

Kadının bu heyecanını gören Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) yanındakilere;

– Böylesine şefkatli şu kadın hiç yavrusunu ateşe atar mı, diye sordu.

– Atmaz, dediler.

Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) de tasdik etti;

– Ben de öyle biliyorum atmaz, dedikten sonra buyurdu ki:

– İşte Allah (celle celaluh) da bu kadından çok fazla merhametlidir. Kullarını ateşe atmaz, onlar kendilerini ateşlik amelin içine atmadıkça!

***

Evet, evet. Allah (celle celaluh) kullarını ateşe atmaz, kullar kendilerini ateşlik işin içine atmadıkça!

***

Bir yolculuktan dönülüyordu. Mola verilmiş, bir kadın da ateş yakarak hazırlık yapmaya başlamıştı. Ateşin alevleri yükselince

kadın koşuşturan çocuğunun ateşe düşmesinden korktuğu için hemen onu bağrına bastı ve ateşe düşmesi halindeki dehşeti de tasavvur ederek buna gönlünün dayanamayacağını hayal edip orada bulunan Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem)'e dönerek sordu:

– Sen Allah'ın peygamberisin değil mi? Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) de;

– Hiç şüphen olmasın, buyurdu.

Bunun üzerine kadın şöyle dedi:

– Allah'ın kullarına merhameti bir ananın yavrusuna olan merhametinden daha çok değil mi?

Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem);

– Hiç şüphen olmasın öyledir, buyurunca kadın:

– Öyle ise bir ana yavrusunu ateşe atmaz, diye sızlandı.

Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in gözleri yaşardı da buyurdu ki:

– Yüce Allah (celle celaluh) ancak kendisine isyan edenleri ateşe atar. Müstahak olmayanları asla!

***

Demek oluyor ki, Allah (celle celaluh) kullarını ateşe atmayı asla istemiyor, sonsuz merhamet ve şefkati ateşi gerektirmiyor. Ancak kullar dürüst hareket etmiyor, ille de ateşlik işler yapıyor, birilerine zulmediyor, haksızlıkta bulunuyor, Yaradan'ına da isyandan geri kalmıyor, böylece kendi amelleriyle kendilerini ateşe attırıyorlarsa bu da kulların kendi tercihleri...

Sözün özü bu olsa gerektir!..

BİR ZULÜM ÖRNEĞİ

Mekke müşriklerinin kararı kati idi. Ammar'ı da ana babası gibi şehid edeceklerdi, şayet tekliflerini kabul etmemekte ısrar ederse.

Teklifleri ne miydi? Şöyle diyorlardı:

– Ya bizim gibi düşünür, bizim gibi inanırsın, yahut da anan baban gibi sonuca razı olur, ölümlerden ölüm tercih edersin!

Kendileri gibi düşünmeyeni öldürmekte kararlı olduklarını göstermek için Ammar'ı tutup kuyuya atmışlar, ağzı geniş olan kuyunun etrafına da, çıkmaması için dikenler dizmiş, kendileri de nöbetçi duruma geçmişlerdi. Kuyunun içinde de direnmeye devam ederse âkıbetinin ne olacağını kestirmekte güçlük çekmeyen Ammar'ın endişesi şuydu:

– Bunların dediklerini der de, putlarınızı seviyorum, putlarınız yaratıcıdır; dersem acaba imanımdan olur muyum? Dinden çıkmış sayılır mıyım?

Ammar kuyu dibinde daha fazla direnememiş, istediklerini söylemeye mecbur kalmıştı:

– Evet ben de sizin gibi düşünmeye başladım. Elinizle yaptığınız putlarınız yaratıcıdır, siz haklısınız, demişti.

Bundan sonra gülüşmeye başlayan müşrikler, kuyu başından birer ikişer ayrılırken söyleniyorlardı:

– Nihayet Ammar'ı da adam ettik, gerçeği görmeye başladı!

Ammar ise tırmanarak çıktığı kuyunun başından bitkin halde Rasûlullah'a koşmuş, büyük bir telaş içinde:

– Helak oldum ya Resûlallah, helak! diye sızlanmıştı.

Efendimiz:

– Dur hele, derdini anlat, seni helak eden şey nedir, onu söyle demişti.

Ammar nefes nefese anlattı:

– Beni kuyunun dibine attılar, seni de anan baban gibi öldüreceğiz dediler. Ya bizim gibi düşünür, inanırsın, yahut da sonun gelmiştir diye de ilave ettiler. Ben de onların isteddiklerini söylemek zorunda kaldım, imanımdan mı oldum?

Efendimiz'in sorusu şöyle oldu:

– Sen onların istediklerini söylerken kalbin nasıldı?

Onların dediklerine inanıyor muydun? Yoksa kalbindeki Allah inancın aynen yerinde sabit; ama dil ucuyla sadece zararlarından kurtulmak için mi söyledin?

– Ya Resûlallah, imanımdan asla caymadım. Caymak aklıma bile gelmedi. İnancım aynen yerinde sabit ve kesindir. Dil ucuyla, öldürmelerinden kurtulmak için söyledim.

Efendimiz'in açıklaması şöyle oldu:

– Ammar, baştan ayağa imanla doludur. Onun imanında bir kayma yoktur!

Bundan sonra Ammar'ı daha da rahatlatan açıklamada bulundu:

– Ammar, dedi şayet böylesine bir zorlama ve tehditle yine karşılaşacak olursan istediklerini yine dil ucuyla söyle kurtul, hayatını tehlikeye atma![9]

9 Bu konuda Nahl Sûresi 106. ayet-i kerimeye bakılabilir.

Bu tarihî olayı her okuyuşumda geçmişin hatıraları canlanır.

Çocukluk günlerimizin hocası bize şu şaşırtıcı soruyu sormuştu. Demişti ki:

– Çocuklar İslâm sizden mi, yoksa siz İslâm'dan mı çıktınız?

Sorunun hangi yanına cevap verseniz kötü.

– Biz İslâm'dan çıktık desek de kötü, İslâm bizden çıktı desek de...

Bir hayli sessiz düşündükten sonra hocamızın cevabı imdadımıza yetişmiş ve demişti ki:

– Çocuklar unutmayın, ne biz İslâm'dan çıktık, ne de İslâm bizden...

Hemen arkasından da eklemişti:

– Biz kâlûbelâdan beri Müslüman'ız çünkü!

Anlaşılan odur ki, zorlamalarla, baskı ve tehditlerle Müslüman'ı İslâm'dan uzaklaştırmak mümkün değildir. Şöyle söyletirsiniz, böyle demeye mecbur bırakırsınız; ama unutmayın ki, Müslüman'ın imanı kalbinde sabit ve köklüdür. Çünkü onlar kâlûbelâdan beri Müslüman'dır. Son nefese kadar da böyle kalmak karar ve azmindedirler... Zorlanarak söyleyebilecekleri imanın zıddı sözler onları imandan çıkarmaz, günaha da sokmuş olmaz. Bu olay, bunu gösterir.

***

Din ve vicdan özgürlüğünün tanınmadığı ortaçağdan bir uygulamayı arz etmiş oldum sizlere. Elbette yirminci asırda demokrasi devrinde böyle ilkellikler olmamaktadır. Şayet oluyor diyorsanız yüksek sesle değil yavaş konuşun lütfen.

DÜNYADA ŞEN OLANLAR ÂHİRETTE DE ŞEN OLSUNLAR

Tasavvuf kitapları, vefatlarından sonra da tasarrufları devam eden büyük veliden söz ederler.

Bunlar:

– Ahmed bin Hanbel, Bişr-i Hafî, Mansur bin Ammar, Hayat el-Harrânî ve Maruf-u Kerhî gibi zatlardır.

Sözünü edeceğimiz Maruf-u Kerhi, Bağdat'ta hicri iki yüz tarihinde vefat etmiş, çevresine oldukça değerli hizmetler vermiş bir maneviyat büyüğü olarak tarihe geçmiştir.

Hayatındaki tutum ve tavırları bugüne de ışık tutacak özellikte olan bu büyük insandan bazı örnekler....

***

Bir gün Dicle kenarındaki bir hurma bahçesinde yakınlarıyla otururken kayık içinde bir kısım gençlerin saz çalıp içki içerek gelişlerini görürler. Bunlara kızanlar:

– Senin duan makbuldür dua et de kayıklarını devirip suya gömülerek boğulsunlar, derler.

Maruf, hemen ellerini açıp duaya başlar. Ama nasıl dua?

– Rabbim der, bunları bu dünyada şen şakrak kıldığın gibi âhirette de şen şakrak kılacak ameller nasip eyle!

İtiraz ederler:

– Biz senden, suya dökülüp cezalarını bulmalarını diledik. Sen ise bunların şen şakraklıklarının âhirette de sürmesini istedin!

Cevap verir:

– Bunların sarhoş halde suya dökülüp de boğulmalarından kimseye bir fayda gelmez. Ama âhirette de şen şakrak olacak ameller işlemelerinde topluma faydalar vardır. Siz benim duamı anlamadınız; ama Rabbim anladı, der.

Az sonra sahile çıkan gençler bahçeye Maruf'un huzuruna gelirler. Utanır, özür diler, tevbe istiğfar ederek bir daha böyle bir yanlışlığa sapmayacaklarına söz verirler. Verdikleri sözlerinde de dururlar, bir daha benzeri hatalara girmezler.

Böylece sarhoş olarak ölme yerine ayık olarak yaşar, topluma güzel hizmetler vererek âhirette de şen şakrak olurlar. İşte Maruf-u Kerhi budur.

***

Maruf sık sık ikaz ederdi etrafındakileri:

– İyilik ve ibadetlerin büyüğüne küçüğüne bakmayın. Hepsini de yerine getirmeye gayret edin. Allah'ın rızası hangisindedir bilinmez. Sizin küçük gördüğünüz bir iyilikte, ibadette Allah'ın rızası bulunabilir. Sizin affınız o küçük sandığınız iyilik ve ibadetle olabilir.

Bundan dolayıdır ki bir gün Bağdat caddelerinden birinde giderken yolun kenarında bir sebilcinin (su dağıtıcısı):

– Benim suyumdan içene Allah da Kevser suyundan içirsin, diye dua ettiğini duyarlar.

Maruf hemen yaklaşır, nafile oruç tuttuğu halde adamın suyundan içer. Kendisini ikaz ederler:

– Siz oruçlu idiniz, ikindiden sonra orucunuzu bozmanıza gerek yoktu, unuttunuz mu yoksa, derler.

– Hayır der, ne unuttum, ne ikindiden sonra oluşundan gaflet ettim.

– Öyle ise neden suyu içtiniz?

Şöyle izah eder durumu.

– Rabbimizin rızası nerededir belli olmaz. Muhtemeldir ki bu masum adamın duası, benim tuttuğum nafile oruçtan daha makbuldür. Bu makbul duayı almak için suyundan içmeyi tercih edip orucumu bozdum. Bu orucu tekrar tutarım; ama bu duayı bir daha alamam.

Gerçekten de sonuç ümit ettiği gibi olmuştur. Çünkü vefatından sonra kendisini rüyada gören bir yakını sormuş:

– Senin birçok iyilik ve ibadetlerin vardır. Rabbimiz en çok hangisinden ikram ve ihsanlarda bulundu?

Cevabı aynen şöyle olur:

– Hepsi bir yana, orucumu bozarak suyundan içtiğim sebilcinin duası bir yana!

Evet hiçbir iyilik ve ibadeti basit görmeyin, mühimsemezliğe yönelmeyin. Zira Rabbimizin rızası hangisindedir bilinmez. Sizin küçük gördüğünüzü Rabbimiz büyük görür ve affınıza vesile kılar. İşte sucunun duası...

EKMEK VEREN ELİ KIRAN BABA

Bir âyet-i kerime meali: Şükrederseniz çoğaltırım. Şükretmezseniz elinizden alır, şükredene veririm, azabım şiddetli olur.[10]

***

Gelin birlikte bir göz atalım Osmanlıca bir eser olan Nevâdir-i Süheyli'ye. Bakalım nasıl bir ibret levhası sunuyor bu defa da bizlere cimri şükürsüzlerin âkıbeti konusunda?.. Sayfa 359'dan sadeleştirme.

***

Bağdat'ı kıtlık kırıp geçiriyordu. Herkesten önce de hamallar açlık çekiyordu. İçinde ekmek piştiği, sokağa kadar yayılan kokudan belli olan bir evin kapısından seslendi hamalın biri:

– Allah rızası için birazcık ekmek. Günlerdir lokma girmedi ağzımdan.

Tandırın başındaki kadın taze ekmekleri kızına uzattı, "Ver şu adama." dedi. Kızcağız ekmekleri güzelce katlayıp verdi aç hamala.

Hamalın sevincine sınır yoktu. Evine doğru hızlandı. Kim bilir kaç günlük açlığını giderecekti? Tam bu sırada karşıdan gelen birinin sert ikazı durdurdu onu:

10 İbrahim Sûresi, 14/7.

– Çabuk söyle, bu ekmeği hangi evden aldın?

Geriye bakıp eliyle işaret etti:

– İşte şu evden.

Adam kızgın şekilde salladı başını:

– Yanılmamışım, böyle zamanda başka kimin evinden alınabilir ekmek, diyerek eve doğru ilerledi.

Kapıyı açar açmaz da sordu:

– Kim verdi ekmeği hamala?

Hanım korkudan kızını gösterdi. Güya kızına acır, bir şey yapmaz diye düşünmüştü. Halbuki adamın şükürsüzlük ve cimrilik içine işlemişti. Elindeki sopayı hızla havaya kaldırdı, kızının ekmek veren eline öyle bir indirdi ki bilek zedelenip burkuldu, el çarpık kaldı. Söyleniyordu kendi kendine:

– Ben herkese ekmek versem bu evde ekmek kalır mı diye.

Halbuki nimet şükür isterdi. Şükürsüzlük nimetin gitmesine sebepti. Nitekim bu şükürsüzlüğün âkıbeti de öyle olacaktı. Olmaya başladı bile. Kısa zamanda işleri bozuldu, çarşının en işlek yerindeki dükkanını satması da kurtarmadı onun bozulan işlerini. Bir ara o hale geldi ki, evine ekmek alamaz duruma bile düştü. Nitekim bir akşam eve gelmiş, kızcağızına da acı sözü söylemişti:

– Artık benden ümidinizi kesin. Çünkü bu akşam ekmek alacak kadar da olsa elime para geçmedi. Çarşıya in, ekmek parası iste.

Kızcağız çarşıya inmiş, utana sıkıla sattıkları dükkanın karşısına geçerek bir tanıdık görürüm diye beklemeye başlamıştı. Kendisini gören dükkandaki adam hemen yanına gelerek:

– Sen masum birine benziyorsun, ne bekliyorsun burada, diye sormuştu. O da anlatmıştı gerçek durumu:

– Ekmek alacak paramız kalmadı, bir tanıdıktan ekmek parası istemek üzere bekliyorum burada.

Hemen elini cebine attı adam. Hatırı sayılır bir miktar parayı uzatarak "Al" dedi. "Bununla istediğin kadar ekmek alabilirsin. Ben de nimetin şükrünü eda etmiş olurum böylece."

Kızcağız elinin birini arkasına saklamış, ötekiyle parayı alırken adamın dikkatini çekti bu saklayış:

– Elinde bir yara bere varsa tedavi ettireyim, niçin saklıyorsun? Allah bana nimet verdi, şükrünü eda etmem için iyilik yapmam gerek, dedi.

Kızcağız önce açıklamak istememişse de adamın ısrarı üzerine anlattı elinin durumunu:

– Ben bir yoksula ekmek vermiştim. Babam yolda rastlayıp sormuş, o da evi gösterip 'İşte oradan aldım.' demiş, bizi haber vermiş. Babam eve gelince elindeki sopayla ekmek veren elime öylesine bir darbe indirdi ki, elim böylece çarpık kaldı. Göstermekten utanır oldum. Bu yüzden de evde kaldım.

Bu açıklamayı dinleyen adam bağırmaya başlar:

– Komşular! Çabuk buraya gelin, ben hayalimdeki altın kalpli kızı buldum, hayat arkadaşım işte karşımda, siz de şahit olun.. diyerek başlar anlatmaya:

– Ekmeği isteyen fakir bendim. Ben o gün aç bir hamaldım. Demek ki elinin çarpık kalmasına ben sebep olmuşum. Hem sebep olayım hem de seni bu halinle baş başa bırakayım. Buna Alah razı olmaz. Seni görünce içimden bir sevgi selinin koptuğunu anladım, bana ekmek veren kıza ne kadar da benziyor diye düşünmüştüm. Yanılmamışım. Baban şükürsüzlük ettiğinden Allah onun dükkanını elinden alıp bana nasip eyledi. Şimdi ise imtihan sırası bana geldi, ben de aynı şükürsüzlüğe düşmek istemem. Haydi gel, nikahımızı yaptırıp birlikte babanı sıkıntıdan kurtaralım.

Yola koyulurlar, ekmek veren eli sakatlayan şükürsüz babaya doğru...

Ne dersiniz? Girişteki âyet mealini bir daha okuyalım mı?

– Şükrederseniz çoğaltırım, etmezseniz elinizden alır şükredene veririm. Şükürsüze de azabım şiddetli olur...

İşte böyle.

HOROZLA KÖPEĞİN KONUŞMASI

Kurtların, kuşların dilinden anlayan Hazreti Süleyman aleyhisselama gelen bir adam yalvarır:

– Ne olur ey Allah'ın nebisi bana da hayvanların dilini öğret de ben de konuştuklarından anlayayım.

Süleyman aleyhisselam izin vermez:

– Olmaz, der. Sen onların konuştuklarını dinlersen sabredemezsin. Arkasındaki hikmetleri düşünemezsin.

Ne var ki adam ısrar eder. Süleyman aleyhisselam da adama hayvanların dilini öğretir. Sevinçle evine gelen adam çöplükteki köpekle horozun konuşmalarını dinlemeye başlar. Bir ara köpekten şu sözleri duyar. Yanındaki horoza diyor ki:

– Horoz kardeş, sen arpayla buğdayla da karnını doyurabilirsin. Biraz ötedeki taneleri yesen de ekmek kırıntılarını bana bıraksan olmaz mı, benim karnım çok açtır.

Horoz şu cevabı verir:

– Sabret köpek kardeş, yarın buraya ağanın ölen eşeğini getirip bırakacaklar, bolca et yer, karnını iyice doyurursun.

Bunu duyan ağa hemen koşar ahırdaki eşeği alıp pazarda satar. Kendi kendine söylenerek döner:

– İyi ki hayvanların dilini öğrendim, yoksa eşek elimde ölecekti.

Ertesi gün yine kulak kabartır çöplükteki seslere. Köpek sitem etmektedir horoza:

– Hani ağanın eşeği ölecekti de ben de bolca et yiyecektim ya?

Horoz cevap verir:

– Ağanın eşeği öldü ölmesine de, satın alan zavallının elinde öldü. Ağa açıkgözlülük edip eşeği sattı. Ama üzülme, bu sefer ağanın atı ölecek. Buraya getirip bırakacaklar, bolca et yer karnını doyurursun.

Ağa yine hızla kalkar, ahıra gidip atı alarak pazara götürüp satar. Dönerken de yine söylenir:

– İyi ki hayvanların dilini öğrendim, yoksa at da elimde ölecekti.

Gelip yine merakla kulak misafiri olur:

Bu sefer köpek daha yüksek sesle sitem ediyor:

– Horoz kardeş, beni yine aldattın. Hani ağanın atı ölecekti ya?

– Ağanın atı öldü ölmesine de, sattığı zavallının elinde öldü. Üzülme der; bu sefer daha büyük bir ziyafete konacağız hep birlikte.

Köpek inanmaz:

– Hadi hadi beni yine aldatıyorsun.

Horoz kesin cevap verir:

– Hayır, aldatma falan yok. Durum kesin. Çünkü der, bu sefer ağanın kendisi ölecek, malına gelecek olan bu defa kendi canına gelecek. Arkasından yemekler yapılıp etler pişirilecek, artanını da bizlere dökecekler, ye yiyebildiğin kadar.

Ağa bunu duyunca şaşırır, sağa sola koşuşturmaya başlar, yok mu beni satın alacak biri, diye söylenir. Derken gece hastalanan ağa sabaha çıkmaz ölür.

Arkasından yapılan yemek, pişirilen etlerden artanlar çöplüğe dökülür, uzun zaman hayvanlar ziyafete konmuş olurlar. Bu sırada horoz söylenir:

– İnsanlar, keşke canıma gelecek olan malıma gelsin, diyebilselerdi de hileye başvurmasalardı.

– Bunda da bir hayır vardır, diye düşünselerdi. Bunu diyemiyorlar maalesef. Sonra da mallarına gelen canlarına geliyor, ama pişmanlık fayda vermiyor.

İMAM-I ÂZAM DA BİZİM GİBİ Mİ?

Zaman zaman birtakım yeni laflar dinliyor, bize göre çok yanlış olan sözleri işitiyoruz. Diyorlarmış ki:

– İmam-ı Âzam da insan, biz de... Öyle ise neden ille de onun görüşünü esas alacak, ondan dışarıya çıkmayacağız? O da bizim gibi biri olduğuna göre biz de onun gibi içtihat eder, kendi görüşümüzle amel edebiliriz...

Bizim bu gibilerine söyleyecek bir sözümüz yoktur. "Allah muvaffak etsin, siz içtihat edecek durumda iseniz." demekten başka.

Ancak, "İmam-ı Âzam da bir insan biz de, aramızda fark yoktur." gibilerden söylenen sözlere birazcık takılmak istiyoruz, izin verirseniz.

Bir defa bugünün aydını, fizikî açıdan İmam-ı Âzam gibi olabilir; ama fikrî ve ruhî açıdan O'nun gibi temiz kalması mümkün değildir.

– Nasıl mı?

Bir kere, İmam-ı Âzam Hazretleri evinden mescide, medresesine giderken gözüne asla haram ilişmiyor, gönlüne de haram tasavvurlar aksetmiyordu. Dolayısıyla gözü de, gönlü de günah olan bakışlardan, hayallerden temiz ve masûndu.

Bugünün aydını öyle mi acaba? İmam-ı Azam gibi gözünü, gönlünü haramdan koruması mümkün mü? Sokakta her adım başına isteyerek, ya da istemeyerek harama bakmıyor mu? Müstehcene gözü ilişmiyor mu? İmam-ı Azam'ın ömründe bir defa dahi görmediği haramı her gün birkaç defa seyretmiyor mu?

Hal böyle olunca bugünün aydınının kendini İmam-ı Âzam'-la kıyaslaması mümkün mü? İlmen yakın olsa bile yaşadığı çağın günahlarla dolu şartları ona İmam-ı Âzam gibi manen yükselme imkanı verir mi?

Kaldı ki, İmam-ı Âzam gibi olmak için sadece bilgili olmak da yeterli değildir. Çünkü Hazreti İmam'ın yaptığı yalnızca ilimle yapılan şeyden ibaret değildir. O ilme eşit şekilde amel de lazımdır. İhlas da gereklidir. Takva da lüzumludur...

Günümüzün müçtehitlerinde bu gibi konular ne durumda acaba? Var mı benzeri şekilde amelleri, ihlasları, takvaları?...

– Mesela: Kaç yatsı abdestiyle sabah namazı kılmışlardır, lütfen söyleyebilirler mi?

Hazreti İmam'ın senelerce yatsı abdestiyle sabah namazı kıldığı kaydı, hayatını anlatan eserlerin ittifakıyla sabittir. Şu olay ne kadar düşündürücüdür:

Bir yatsı namazında cami imamı, Zilzal Sûresi'ni okur.

Geride okunan ayetlerin mânâsına dalan Ebu Hanife, namazdan sonra oturduğu yerden kalkamaz hale gelir, tefekkürüne devam eder.

– Ne kadar mı sürer bu tefekkür?

Müezzin kandili söndürür, evine gidip yatar. Sabah namazı için gelir, kandilleri tekrar yakarken başını kaldıran İmam-ı Âzam:

– Kandilleri mi söndürüyorsun diye sorar. Müezzin:

– Hayır kandilleri yakıyorum, sabah namazının vakti girdi, der.

Ancak o zaman bütün gece tefekkürde kaldığını anlayan imam, müezzine rica eder:

– Benim bazı hallerim oluyor, onu sadece sen biliyorsun. Sakın bunu başkalarına anlatma.. diyerek durumunun gizli kalmasını ister.

Bizim müçtehitlerimizin böyle kaç geceleri olmuş, ne kadar tefekküre dalmışlar, mânâ içinde derinleşmişler?

Kimseyi itham etmiyoruz. Etmeye de hakkımız olmasa gerektir. Bu gibi sorular biraz da bizim kendi nefsimize kıyasla meydana geliyor galiba. Bizim yatsı abdestiyle sabah namazı kılmayışımız, yatsıdan sonra tefekküre dalıp sabahı bulma faziletimizin olmayışı, onların da böyle olmadıkları fikrini veriyor herhalde. Ola ki onlarda bu faziletler, ubudiyetler, zühd ve takvalar mevcut ola.

Ancak böylesine bir ubudiyet ve ihlas sahipleri de mütevazı olurlar, kendilerini İmamı Azam'la kıyaslamaya kalkmazlar gibime geliyor. Bilmem siz iştirak eder misiniz bu düşünceme?

SİZ HANGİSİNİ BESLİYORSUNUZ?

İnsanda hem akıl ve iman vardır, hem de nefis ve şeytan... Her ikisi de insana hükmetme durumundadır.

İnsan ya aklının, imanının etkisinde kalır, ya da nefsinin ve şeytanın etkisinde...

Bilinen bir gerçektir ki, kimse aklının, imanının etkisinden çıkmak istemez. Hep bu iki melekenin yönetiminde kalmayı arzular. Bunda hayır kesindir çünkü.

Buna rağmen zaman zaman aklının, imanının istemediği, tasvip etmediği yanlışları da yapar insan.

Neden yapar istemediği yanlışları?

Çünkü aklını, imanını besleyip kuvvetlendirme yerine, nefsini ve şeytanını besleyip kuvvetlendirmiş de onun için.

İşte bütün mesele burada. Beslenme meselesinde.

Şayet nefsini ve şeytanını besliyorsa, onları kuvvetlendirip azgınlaştırıyorsa, artık bu kimsenin akıllı, imanlı olması yeterli değildir. Aklı tasvip etmemesine, imanı rıza göstermesine rağmen günaha yönelir, yanlışı yapar.

Hatta bu kötülüklere vicdanından feryatlar yükselе yükselе sürüklenir gider. Çünkü nefsi ve şeytanı öylesine beslenip azgın-

laşmış ki, artık imanını da, aklını da dinlemez hale gelmişler. Bu yüzden sürükleye sürükleye götürür zayıf kalmış iman ve akıl sahibini.

Burada ortaya çıkan gerçek şudur: Aklın, imanın tasvip etmeyeceği yanlışlıklara düşmemek için nefsi ve şeytanı besleyip de azgınlaştırmamalı, aklı ve imanı da etkisiz hale düşürmemelidir.

Günümüzde nefis ve şeytanı besleyen vasat oldukça fazladır.

Kendi haline bıraktığınızda bile nefis ve şeytanın beslenmesi söz konusudur. Sizin özel bir gayret sarf etmenize bile gerek yoktur. Hatta okuduğunuz bazı gazete ve seyrettiğiniz bazı ekran görüntüleri nefsi ve şeytanı beslemek için yeterlidir. Şayet kullanımında sınır koymadığınız bilgisayarınız da varsa onun beslemesi daha da korkunçtur.

Bir de bakarsınız ki, imanından, aklından şüphe etmediğiniz sağlam kimseler bile günahlara maruz. Direnememiş, dayanamamış, sürüklenmiş... Çünkü nefsi beslenmiş, şeytanı kuvvetlenmiş... Beslenip kuvvetlenen, zayıf kalanı elbette yener, boğar, kendisi de isyan bayrağını çeker.

Onun için söylemiş Müceddidüzzaman meşhur sözünü:

– Her bir günah içinde küfre gidecek bir yol vardır.

Şayet nefsi ve şeytanı besleme devam eder de aklı ve imanı zayıf bırakma sürdürülürse... Akıl ve iman feryat ede ede gider insan günahlara, yanlışlara hatalara ve Allah korusun (devam ederse) küfre.. kuvvet meselesi bu. Kim kuvvetleniyorsa o etkisini sürdürecek, hakimiyetini gösterecektir insanda.

Demek bütün mesele, beslenme meselesidir. İman mı, nefis mi?..

Bunun için arkadaş mühim, bunun için çevre mühim. Bunun için okunan kitap, dinlenen radyo, seyredilen televizyon mühim.

Neyi besliyorlar, aklı ve imanı mı, yoksa nefsi ve şeytanı mı?.. Unutma, hangisini besliyorsan hayatın onun etkisindedir... Hatta sen istemesen de...

İNSANIN İYİ YANI MI, KÖTÜ YANI MI ALINMALI?

İnsan diğer varlıklardan ayrı ihtiyaçta yaratılmıştır. Bu yüzden tek başına dağ başlarında yaşayamaz. Mutlaka toplum içinde bulunacak, ihtiyaçlarını ortak çabalarla elde edilenlerden karşılayacaktır.

Bu ortak hayat sırasında insanlarda olumlu yahut da olumsuz görüntüler meydana gelir, güzel ve çirkin taraflar göze çarpmaya başlar.

İşte bu sırada insanın hangi yanı esas alınacaktır? Olumlu yanına bakıp da yakınlığımızı, dostluğumuzu koruyacak mıyız, yoksa olumsuzluklarına bakıp da uzaklaşacak, ayrı gayrı kalmayı mı tercih edeceğiz?

Görebildiğimiz kadarıyla ayıran, uzaklaştıran yanı değil de, birleştiren, kaynaştıran yanı esas alınıyor, iyi hallerine bakarak irtibatın sürdürülmesi tavsiye ediliyor.

Bu konuda Muhyiddin–i Arabî Hazretleri'nin meşhur misali fevkalade çarpıcı geliyor bana. İsterseniz birlikte bir göz atalım olaya:

Hazret–i Muhyiddin'in bir hocası vardır. Kendisine çok şeyler öğretmiş, derin minnettarlık duymaya başlamıştır. Ne var ki Ebu Medyen adındaki bu muhterem insanın mizacı sert, sözleri

acıtıcıdır. Vaazlarında hep sert konuşur, doğruları yumuşatmadan anlatır. Bu yüzden onu sevmeyen cemaat söz konusudur.

Muhyiddin de hocasını sevmeyen bu insanları sevmez. Hatta birlikte saf tuttukları bu insanlara gönlünden de buğzetmekten geri kalmaz.

İşte bu sıralarda bir gece rüyasında Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) Hazretleri'ni gören Muhyiddin'e Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den şöyle bir soru gelir:

– Muhyiddin, birlikte safta namaz kıldığınız o kimseleri niçin sevmiyor, buğzediyorsun?

Der ki:

– Onlar benim hocamı sevmiyorlar da onun için.

Arkasından şu soruyu yöneltir Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem):

– Peki der, onlar Allah'ı, Resûlullah'ı seviyorlar mı?

– Elbette diye karşılık verir. Allah'ı sevmeseler farzları kılmazlardı, Resûlullah'ı sevmeseler sünnetleri eda etmezlerdi. Halbuki bunların hepsini de yerine getiriyorlar. Demek ki Allah'ı, Resûlullah'ı seviyorlar.

Bu defa Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den kitaplık çapta şu soru gelir:

– Muhyiddin der, senin buğzettiğin bu insanları, Allah'ı, Resûlullah'ı sevdikleri için sevsen olmaz mı da, hocanı sevmedikleri için sevmemeyi esas alyor, olumsuzluğu tercih ediyorsun?

Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem), sorusuna şunu da ekler:

– Allah'ı, Resûlullah'ı sevmeleri basit mi geliyor yoksa?

Bu olaydan sonra Hazreti Muhyiddin'de ölçüler yumuşar. Allah'a ve Resûlullah'a imanı olan herkesi sevmeyi tercih eder, olumsuzluklarını öne alıp da o taraflarından dolayı soğuk bakmayı sürdürmez.

Bilmem bu vak'a bizlere bir şeyler fısıldıyor mu? Çevremizdeki insanların Allah'a, Resûlullah'a imanları kâfi gelmeli, bunun yanındaki farklı düşüncelerine bakıp da uzaklaşma duygusuna

kapılmamalı mıyız? Her insanda olabilecek kusur ve yanlışları öne çıkarıp da kendimizi kusursuz insan gibi görme yanılgısından uzak mı kalmalıyız? Allah'a ve Resûlullah'a iman gereği, din kardeşi olarak birbirimize bağlanmaya yetmeli mi?..

Takdir size aittir. Biz sadece bir olayı arz etmiş olduk. Hepsi o kadar.

DOĞRULUĞUN SONU BÖYLE OLUR

Nevâdir-i Süheyli, sayfa 280'den özet:

***

Adam, Harem-i Şerif'in kapısında hep aynı duayı okuyordu:

– Ey doğrulara yardım eden, haramdan kaçınanları koruyan!.

Ona, 'Sen başka dua bilmez misin?' dediler. O şöyle açıklama yaptı bu duayı tekrar etme sebebi olarak: Bakın doğruluk ona ne kazandırmıştı.

– Ben Beyt-i Şerif'i tavaf ederken ayağıma takılan şeyi eğilip aldım. Bir de baktım ki, içinde bin altın bulunan bir kese. Şeytanımla imanım mücadeleye tutuştular. 'Bin altın çok para, senin bütün ihtiyaçlarını karşılar.' dedi şeytanım.

İmanım ise, 'Bu haramdır, boşuna saklama, sahibini bul, teslim et.' dedi. Ben böyle mücadele içinde iken birinin sesi duyuldu:

– Burada içinde bin altınım bulunan kesem kaybolmuştur. Kim buldu ise versin, ona otuz altın müjde vereyim.

Bin haramdan, otuz helal hayırlıdır, diyerek keseyi sahibine teslim ettim. O da bana otuz altın verdi. Bunu alıp bakırcılar çarşısında gezerken bir Arap kölenin bu paraya satıldığını görünce

hemen satın aldım. Bir müddet sonra bu kölenin yanına bir kısım Araplar gelip gizlice konuşmaya başladılar. Köleden ne konuştuklarını sordum. Saklamayıp aynen anlattı:

– Ben Mağrip sultanının oğluyum. Babam, Habeş melikiyle cenk edip savaşı kaybetti, beni de esir alıp buralarda sattılar. Babam bunları göndermiş, elli bin altın da vermiş ki, beni satın alıp götürsünler. Sen bana çok iyilik ettin, kendi evladın gibi baktın. Bundan dolayı memnun oldum. Bunlar beni satın alacaklar sakın az altına razı olma, elli bin altına sat beni.

Dediği gibi oldu. Elli bin altına sattım köleyi. Bu kadar büyük sermaye ile bir kısım mallar alıp Bağdad'a gittim. Orada açtığım dükkanda mallarımı satıyordum. Bir tanıdığım gelip, 'Meşhur tüccar dostum vefat etti, ay gibi güzel kızcağızı yetim kaldı. Gel bunu sana alalım.' dedi. Ben de kabul ettim. Çeyiz olarak birtakım tabakların üzerinde içi altın dolu keseler vardı. Hepsinin üzerinde de biner altın yazılı iken birinin üzerinde dokuz yüz yetmiş altın yazılıydı. Bunun sebebini sorduğumda kızcağız dedi ki:

– Babam bu keseyi Harem-i Şerif'te kaybetmiş, bulan bir helalzâde keseyi verince otuz altını ona müjde vermiş, geride kalan altındır içindeki.

Bunun üzerine ben Allah'a hamd ve şükürde bulundum, bunlar hep doğruluğun, iyiliğin bereketi, diyerek olayı kızcağıza anlattım. Mutluluğumuz daha da perçinlenmiş oldu!.

Evet, okuduğum dinlenme kitaplarından biri olan Nevâdir-i Süheyli'nin iki sayfasını birlikte okumuş olduk. Bilmem benim gibi siz de dinlendiniz, bilmem sıkıldınız. Kararı siz vereceksiniz. Ben bunları okurken verdikleri mesaja bakıyor, faydalı olduğunu düşünerek dinleniyorum. Doğruluktan hiçbir zaman ayrılmamak gerek diye düşünüyorum.

İSLÂM'IN ADALET ANLAYIŞI

Mısır Valisi Amir bin As'ın oğlu, bir Kıptî'nin çocuğunu çarşının içinde evire çevire döver.

Döver. Çünkü çevre, kuvvetliden yanadır. Kıptî'nin; yani Çingene çocuğunun yanında olacak değiller ya.

Hem Kıptîler de kim oluyorlar ki? Onlar zaten tarih boyunca köle olmuşlar, köle gibi yaşamışlar. Şimdi birinci sınıf vatandaş mı olacaklar?

Tabii bu anlayış, İslâm'dan önceki anlayıştı. Demek bazı kesimlerde bu anlayış hâlâ devam ediyordu.

Bu dövme olayını işiten halife Hazreti Ömer, üzülür ve insanların bir kesiminin hâlâ ikinci sınıf vatandaş muamelesine maruz bırakılışını, köle gibi görülüp özgürlüğünden mahrum edilişini asla hoş karşılamaz, çevresine topladığı halka meşhur hitabesini yapar ve der ki:

– İnsanlar analarından hür olarak doğarlar. Kim onları köle yapabilir?

İlave eder:

– Kimsesizliğinden dolayı evire çevire dövülerek zulme maruz bırakılan Kıptî'nin çocuğu, yediği tokatları aynen iade etmeli,

böylece kuvvetlilerin zayıfları ezme anlayışına artık bir son verilmelidir.

Halifenin emri aynen yerine getirilir. Kimsesiz Kıptî'nin zayıf oğlu, kuvvetli adam olan valinin oğluna yediği haksız tokatları aynen iade eder. Bundan sonradır ki artık kuvvetli olmak değil haklı olmak gerektiği anlaşılmaya başlanır. Kimse kuvvetine güvenerek haksızlığa yönelemez.

Bir misal daha verelim izin verirseniz:

Suriye Gassan kabilesi reisi Cebele, Kâbe'yi tavaf ederken fakir köylünün birinin ayağına bastığını anlayınca öylesine bir tokat aşk eder ki, köylü yere düşmekten kurtulamaz. Cebele, bu sırada söylenmekten de kendini alamaz:

– Sen kim oluyorsun ki, Gassan kabilesi reisi Cebele'nin ayağına basacak kadar yakınına sokulabiliyorsun?..

Olay halifenin adaletine intikal ettirilir.

Duruma el koyan halife yine İslâm'ın anlayışını yerleştirecektir. Hemen sorar:

– Cebele, senin yanına yaklaşılamayacak kadar büyük insan, köylünün de senin tokadına müshatak olacak kadar küçük adam olduğu ne ile belli? Üstünlük Allah'a itaatle olur. Allah'a itaat eden insanda da üstünlük iddiası olmaz!

Sözlerine şunu ilave eder halife:

– Bu anlayışın yıkılması için adalet yerini bulmalıdır. Tokat yiyen köylü tokat atan kabile reisine yediği tokatları aynen iade etmeli ki, bir daha kimse kuvvetine, makamına güvenerek zayıfları, kimsesizleri ezme, tepeleme cüretinde bulunmasın.

Halifenin emri aynen yerine getirilir. Tokatla yere yıkılan köylü, kendisini yere yıkan kabile reisine aynı kuvvette bir tokatla mukabele eder. Böylece bir daha şanına, şöhretine, makamına, mevkiine dayanarak kimsesizleri, zayıfları ezme, tepeleme cüretinde

bulunamazlar. Herkes kuvvetine değil de haklı olup olmadığına bakmak zorunda olduğunu idrak etmeye başlar. Kuvvetin yerini hak alır. "Haklı mıyım değil miyim?" diye düşünmeye başlanır.

***

Ne dersiniz? Bugün de durum aynı mı? Benzeri adalet ve ahlak anlayışına hasret miyiz? Beklediğimiz, geçmiş çağdaki bu adalet anlayışı mı? Varabilirsek ona mı varacağız?